

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM
POLİTİKASININ ETKİSİ: BATMAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İmad Şerif

Danışman
Prof. Dr. Hakan SAMUR

Temmuz-2020
BATMAN

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Institute of Social Sciences' Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmad Şerif

Tarih: 28.06.2020

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM
POLİTİKASININ ETKİSİ: BATMAN ÖRNEĞİ

İmad ŞERİF

BATMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Hakan SAMUR

2020, 94 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Hakan SAMUR

Prof. Dr. Ezeli AZARKAN

Dr. Öğr. Üyesi Murat CİHANGİR

Bu çalışmada; 2011 ve sonrasında ülkelerindeki savaştan dolayı Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin eğitim sorunları Batman ilinde, lise düzeyindeki Suriyeli öğrencilere yönelik gerçekleştirilen bir anket çalışmasına dayanarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Sadece Suriyeli öğrencilerin devam ettikleri Geçici Eğitim Merkezi’nde ve bunun dışındaki resmi okullarda okuyan 200 kişiye uygulanan anket formu sayesinde katılımcıların sosyal ve demografik özellikleri dışında şu üç sorun başlığı hakkındaki düşünceleri ortaya çıkarılmıştır: Dil ve eğitim sorunları, ekonomik sorunları ve entegrasyon sorunları. Çalışmamız, aynı zamanda, Geçici Eğitim merkezi ile bunun dışındaki resmi okullar arasında da katılımcıların cevapları üzerinden mukayese yapmak suretiyle konuya ilişkin farklı bilgilere ulaşmıştır.

Eğitimin insan ve toplum hayatı açısından önemi ortadadır. Bu önemine binaen, Suriyelilerin eğitimi meselesine ilişkin gerçekleştirdiğimiz bu çalışmanın ve sorunlar çerçevesinde yaptığımız analizlerin hem literatüre hem de konuyla ilgili kurum ve kuruluşlara faydalı olacağını ümit etmekteyiz. Ayrıca, Batman ilinde bu kapsamda bir çalışma yapılmamıştır. Bu bakımdan da çalışmamızın özgün olduğunu ve Batman özelinde de ilgili çevrelere katkı sunacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli çocuklar, Türkiye, Batman, Eğitim, Geçici Eğitim Merkezi

ABSTRACT

MA THESIS

THE EDUCATIONAL POLICIES OF THE TURKISH STATE DIRECTED TOWARDS THE SYRIAN CHILDREN IN TURKEY: THE CASE OF BATMAN

İmad ŞERİF

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES OF BATMAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SOCIAL SCIENCE IN POLITICAL
SCIENCE AND INTERNATIONAL RELATIONS

Advisor: Prof. Dr. Hakan SAMUR

2020, 94 Pages

Jury

Advisor Prof. Dr. Hakan SAMUR

Juror Prof. Dr. Ezeli AZARKAN

Juror Dr. Murat CİHANGİR

Abstract

This study tries to shed light on the education problems of Syrian refugees who obliged to migrate to Turkey as a result of the Syrian crisis started in 2011. The study is based on a questionnaire designed to comprehend the Syrian high school students in Batman province. The questionnaire has been applied to 200 people studying at the Temporary Education Centre, where only Syrian students attend, as well as other official schools. Apart from their social and demographic characteristics, the thoughts of the participants have been revealed within the context of these there problems: language and educational problems, economic problems and integration problems. Our study has also reached some further conclusions by making comparison between the answers of participants attending to Temporary Education Centre and the official schools.

The significance of education in terms of human and social life is obvious. Because of this significance, we hope that this study, which has been carried out on the issue of education of Syrians, and the analyses we conducted within the framework of the problems they encounter will be beneficial for both the literature and the relevant institutions and organizations. In addition, no previous study has been conducted in this context in the province of Batman so far. For this reason too, we think that our study is original and will contribute to the related circles in Batman.

Keywords: Syrian children, Turkey, Batman, Education, Temporary Training Centre

ÖNSÖZ

İlk olarak bu tezin yazım sürecinde destek olan, moral sağlayan ve hoşgörüsü ile tezi yöneten değerli danışman hocam Prof. Dr. Hakan SAMUR'a teşekkür ediyorum.

Zor şartlarda bana sürekli destek olan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Makbule Şiriner Önver, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Kanbak, Dr. Öğr. Üyesi Murat Cihangir, Dr. Öğr. Üyesi Sadullah Özel, Dr. Öğr. Üyesi Nihal Şirin Pınarcıoğlu, ve Geçici Eğitim Merkezindeki ve üniversitedeki bütün meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma katkılarından dolayı memnuniyetimi anlatacak söz bulamıyorum.

Yüksek lisans çalışmam süresince maddi desteğini esirgemeyen Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak çalışmalarım sırasında her an yanımda olan ve manevi desteklerini sürekli arkamda hissettiğim eşim Fatima'ya, oğlum Rubar'a, kızım Roz'a ve Suriye'deki aileme teşekkür ediyor ve tezimi onlara armağan ediyorum.

İmad ŞERİF

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	ix
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
TÜRKİYE'DE SURİYELİLERİN HÜKÜKİ STATÜSÜ ve SAYISAL DURUMU.....	3
1. Türkiye'deki Suriyelilerin Durumu	3
1.1. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü.....	3
1.2. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	5
1.3. Türkiye'deki Suriyelilerin Mevcut Sayısal Durumu	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	14
TÜRKİYE'NİN SURİYELİLERE YÖNELİK İZLEDİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI	14
2. Suriyeli Çocukların Eğitimine Yönelik İlk Geçici Uygulamalar	14
2.1. 2013 Yılında Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitime yönelik genelgeler	15
2.1.2. Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitiminde dönüm noktası olarak 2014 ve sonrası.....	16
2.2. Geçici Eğitim Merkezleri.....	19
2.2.1. GEM'ler ve gönüllü Suriyeli öğretmenler	21
2.2.2. Yabancı öğrenci bilgi işletim sistemi (YÖBİS).....	21
2.3. Suriyeli Gençlerin Denklik İşlemleri ve Üniversitelerde Yüksek Öğretime Devam Etmeleri İçin Alınan Tedbirler	22
2.4 . Entegrasyon ve Uzun Vadeli Eğitim Politikalarının Zarureti	24
2.4.1. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi	24
2.4.2. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi 2.....	25
2.4.3. Türkiye'de mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için AB mali yardım programı	26
2.4.4. "PİCTES" projesi çerçevesinde uzman eğitici öğretici temini.....	26

2.4.5. Suriyeli çocuklara şartlı eğitim yardımı.....	27
2.4.6. PİCTES projesi kapsamında telafi eğitimi.....	27
2.4.7. Suriyeli çocuklara hızlandırılmış eğitim programı alan araştırması eğitimi (HEP)	28
2.5. Suriyelilerin Eğitimine Dair Uygulamadaki Durum	29
2.5.1. 2011- 2019 yılları arasında eğitim sisteminde bulunan öğrenci sayıları	29
2.5.2. 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenci sayısı.....	30
2.4.3. 2014-2018 Yılları Arası Yüksek Öğretime Erişen Öğrenci Sayısı	33
Grafik 2.5. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılları Arası Yüksek Öğretime Erişen Öğrenciler	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	35
SURİYELİ ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM FAALİYETLERİ ve BATMAN ÖRNEĞİ.....	35
3.Batman’da Suriyeli Çocuklara Yönelik İlk Eğitim Faaliyetleri.....	35
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	37
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	38
3.3. Veri Oluşturma Tekniği	38
3.4. Veri Analizleri	38
3.5. Etik Hususlar	38
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Süresi.....	39
3.7. Batman’da Lise Düzeyindeki Suriyeli Öğrencilerin Demografik ve Sosyoekonomik Bazı Bilgileri.....	39
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	60
KAYNAKLAR	67
EKLER.....	73
ÖZ GEŞMİŞ	84

KISALTMALAR

GİGM:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
İHEB:	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
YUKK:	Uluslararası Kuruma Kanunu
GBM:	Geçici Barınma Merkezi
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
YÖBİS:	Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi
YÖK:	Yüksek Öğretim Kurulu
TTKB:	Talim ve Terbiye Kurulu Bakanlığı
YÖLYDS:	Yabancı Öğrenciler Lise Yeterlilik Denklik Sınavı
GEMLYDS:	Geçici Eğitim Merkezi Lise Yeterlilik Denklik Sınavı
YSÖP:	Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı
HEP:	Hızlandırılmış Eğitim Programı
ŞEY:	Şartlı Eğitim Yardımı
AFAD:	Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
PİCTES:	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyon Sistemi
FRIT:	Türkiye’deki Sığınmacılar için Mali İmkânı

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Geçici barınma merkezlerinde Suriyeli mülteci dağılımı **Error! Bookmark not defined.**

Tablo 1.2. Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 1.3. Türkiye’deki geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyete Göre Dağılımı.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 2.1. Yıllara Göre Okullaşan Suriyeli Öğrenci Sayısı**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 2.2. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim öğretim yılları arasında ülkemizde eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 2.3. Sınıf seviyelerine göre okullaşma sayı ve oranları...**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.1. Suriyeli öğrencilerin demografik ve sosyoekonomik özellikleri **Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.2. Yeni bir alfabeye alışmakta zorlanıyorum..**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.3. Türkçeyi iyi bilmediğim için okul derslerini anlamakta zorlanıyorum**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.4. Öğrencilerin en fazla hangi derslerde güçlük çektiklerinin incelenmesi**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.5. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen kitapların içeriği yetersizdir**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.6. Türkiye’de Arapça ile eğitim faaliyetleri yapan üniversiteleri tercih etmeyi düşünüyorum.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.7. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen Türkçe öğretmenleri Arapça bilmediğinden performansları yetersizdir.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.8. Türkiye’de görev alan Suriye uyruklu öğretmenlerin performansları yeterlidir.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.9. Türkçe bilmediğimden dolayı okulda öğretmenler benimle fazla ilgilenmiyor.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.10. Okulun teknolojik imkânlarını yeterli buluyorum...**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.11. Okulun fiziksel imkânlarından memnunum.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.12. Türkiye’de kalacağım sürenin belirsiz olmasından dolayı (Avrupa’ya gitme ya da Suriye’ye geri dönme ihtimali) eğitimime fazla önem vermiyorum **Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.13. Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili yapılan değişiklikler daha olumlu yöne gitmektedir.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.14. Öğrencilerin Suriyeliler dışında yakın bir arkadaşı olup olmadığı durumunun incelenmesi.....**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.15. Boş zamanlarınızı en fazla nasıl değerlendiriyorsunuz **Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.16. Sınıfta yaş farkından dolayı arkadaşlarımla uyum sorunu yaşıyorum**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.17. Suriyeli olduğum için okulda öğrenciler tarafından dışlanıyorum. .. **Error! Bookmark not defined.**

Tablo 3.18. Türkçem iyi olmadığından Türkçe konuşanlarla ilişki kuramıyorum	Error! Bookmark not defined.
Tablo 3.19. Çocukların ailelerinin gelir düzeyi	Error! Bookmark not defined.
Tablo 3.20. Okula ulaşım masrafını karşılamada zorluk yaşıyorum	Error! Bookmark not defined.
Tablo 3.21. Okulun araç gereç (kırtasiye) ücretlerini karşılamada sorun yaşıyorum	Error! Bookmark not defined.
Tablo 3.22. Türkiye’de Suriye uyruklu vatandaşların mezun olduktan sonra yetenek ve ilgilerine göre istihdamını yeterli görüyorum	Error! Bookmark not defined.
Tablo 3.23. Mezun olduktan sonra iş bulma / işe yerleşme kaygısı taşıyorum ...	Error! Bookmark not defined.
Tablo 3.24. Mezun olduktan sonra Türkiye’de sürekli bir iş bulursam Türkiye’de kalmayı tercih ederim.....	Error! Bookmark not defined.

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1.1. Yıllara göre Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mülteci sayısı	Error! Bookmark not defined.
Grafik 2.1. Kamp içinde ve kamp dışında okula kayıtlı ve kayıtsız çocukların oranları 2014-2015 eğitim öğretim yılı	Error! Bookmark not defined.
Grafik 2.2. Geçici eğitim merkezlerinin illere göre dağılımı	Error! Bookmark not defined.
Grafik 2.3. 2018-2019 Eğitim öğretim yılında okullara göre eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı	Error! Bookmark not defined.
Grafik 2.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okullaşma sayıları	Error! Bookmark not defined.
Grafik 2.4.4. 2014–2015 ve 2015-2016 eğitim öğretim yılları arasında yüksek eğitime erişen öğrenciler	Error! Bookmark not defined.
Grafik 2.5. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılları Arası Yüksek Eğitime Erişen Öğrenciler	Error! Bookmark not defined.

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 4.1. Batman'da Suriye Can Okulu	Error! Bookmark not defined.
Fotoğraf 4.2. Batman Eğitim Merkezi.....	Error! Bookmark not defined.

GİRİŞ

2011 yılında ülkelerinde başlayan ve iç savaşa dönüşüp giderek şiddetlenen çatışmalar dolayısı ile milyonlarca Suriyeli, başka ülkelerin yanında Türkiye'ye de göç etmek zorunda kalmıştır. Kısa sürede ve büyük bir yoğunlukla yaşanan bu göç dalgaları sonucunda ülkeye gelen Suriyelilerin kaçınılmaz olarak çok sayıda sorunları da ortaya çıkmıştır. Bütün özverisine ve kaynak aktarımına rağmen, Türkiye devleti özellikle hazırlıksız yakalandığı ilk dönemlerde, bu sorunlara çözüm bulma noktasında ciddi zorluklar yaşamıştır. Öyle ki beklenmedik bir şekilde ülkeye akın eden Suriyelilerin hukuki statülerinin belirlenmesi bile uzunca bir süre tartışmalara yol açmıştır ve en nihayetinde onlara, “geçici koruma kapsamı altındaki yabancılar” statüsü uygun görülmüştür. Aslında Suriyeli göçmenlere hem bu statünün verilmesi hem de onların sorunlarına karşı ilk başlarda kalıcı politika üretilmemesinin bir önemli sebebi de, onların kısa bir süre sonra ülkelerine geri döneceklerinin kuvvetli bir ihtimal olarak görülmesinden kaynaklanmıştır. Bir yandan hem yeni göçlerle hem de içerde yaşanan doğumlarla Suriyeli nüfusu artmaya devam edince ve ülkelerindeki istikrarsızlığın da daha uzun süre sona ermeyeceği anlaşıncaya, bu defa onların sorunlarına daha kalıcı çözümler bulma hususunda çabalar artmıştır.

Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyeli nüfus içerisinde eğitim çağındaki çocuklar oldukça önemli bir yer tutmaktadır ve bu çocukların genel veya mesleki eğitimleri tahmin edileceği gibi birçok bakımdan önem arz etmektedir. İşte bu önemine binaen, her ne kadar başlangıçta geçici bazı uygulamalar devreye sokulmuş olsa da, zaman içerisinde eğitim alanında gerçekleştirilen politikalar da daha istikrarlı ve yapılandırılmış bir çerçeveye oturtulmuştur. Türkiye göçmen eğitimi meselesinde ilk tecrübesini Suriyelilerle yaşamaya başlamıştır. Sadece bu durum bile konunun ne derece hassas ve hem Türkiye devleti ve halkı hem de Suriyeliler açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. İşte bu önemine binaen bu tez çalışmasında Suriyelilerin eğitimi konusunu mikro bir alan çalışması üzerinden konu olarak belirledik. Ülkenin genel Suriyeli eğitimi politikaları çerçevesinde, Batman ilinde lise düzeyinde gerçekleştirilen uygulamaları ve bu

uygulamalar kapsamında eğitim gören Suriyelilerin yaşadıkları sorunları araştırmaya çalıştık.

Böyle bir konuyu seçmemizdeki bir diğer önemli faktör de sadece bir Suriyeli olmanın ötesinde, aynı zamanda yıllardır gönüllü eğitici olarak, alan çalışması kapsamındaki bir okulda gönüllü eğitici olarak çalışıyor olmamızdır. Bu görevimiz sayesinde Suriyeli öğrencilerin okul ve okul dışı hayatlarına ilişkin az ya da çok gözlemlerimiz ve analizlerimiz olmuştur. Bu gözlem ve analizleri bilimsel bir yöntemle ve doğrudan öğrencilerin görüşlerine başvurarak daha sistematik bir şekilde ortaya koymanın, Türkiye’de Suriyelilere yönelik geliştirilecek politikalara ve alan literatürüne katkı sunacağımızı düşündük.

Gerekli yasal ve etik izinleri aldıktan sonra, Batman ilinde lise düzeyinde okuyan 200 öğrenciye yönelik yüz yüze uyguladığımız anket, çalışmamızın temel veri kaynağını oluşturmuştur. Sadece Suriyeli çocuklar için oluşturulan ve Geçici Eğitim Merkezi’nde okuyanlarla, bunun dışındaki resmi okullarda okuyan Suriyeli öğrenciler için bir kısmı ortak, bir kısmı farklılaştırılmış soruları içeren iki ayrı anket formu hazırlanmıştır. Bu sorulara dayalı olarak da üç ana başlık halinde katılımcıların eğitim hayatı ile ilişkili sorunlarını kategorize etmeye çalıştık. Bu çerçevede, çalışmamızın üçüncü bölümünde ele aldığımız gibi Suriyeli öğrencilerin dil ve eğitim sorunları, ekonomik sorunları ve uyum-entegrasyon sorunları ayrı ayrı incelenmiştir.

Anket sorularına dayalı olarak sorunların incelenmesine geçmeden önce, birinci bölümde Türkiye’de Suriyelilerin hukuki statülerinin belirlenmesi hakkında ve onlara yönelik getirilen eğitim mevzuatı hakkında bilgi verilecek; ikinci bölümde ise söz konusu mevzuata dayalı olarak uygulamada ortaya konan eğitim yöntem ve programlarından bahsedilecektir.

Geçici Eğitim Merkezleri ile diğer devlet okullarının karşılaştırmasına dayalı olarak gerçekleştirmemizden dolayı ve sorunları farklı kategorilerde ele almamızdan dolayı, bu çalışmamızın özgün nitelik taşıdığını ve ilgili literatüre ve politika yapıcılara faydalı olacağını ümit etmekteyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SURİYELİLERİN HUKUKİ STATÜSÜ ve SAYISAL DURUMU

1. Türkiye'deki Suriyelilerin Durumu

Suriyelilerin statüsüne ilişkin literatürdeki ve mevzuattaki farklı nitelermeler nedeniyle bir karmaşa yaşanmaktadır. Bu nedenle bu bölümde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yer alan "mülteci", "şartlı mülteci", "ikincil koruma", "geçici koruma" statüleri incelenerek Suriyelilerin statüsünün bunlardan hangisine uyacağı araştırılmıştır. Kavramsal içerik aktarıldıktan sonra, 20.12.2018 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM 2018) verilerine dayanarak 2011-2018 yılları arasında Türkiye'de bulunan Suriyelilerin sayıları ve bu sayıların artışına neden olan faktörlere değinilmiştir. Sonrasında Suriyelilerin geçici barınma merkezleri, iller, yaş ve cinsiyet bazlı dağılımları da ilgili verilerle aktarılmış ve değerlendirilmiştir.

1.1. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü

29 Nisan 2011 tarihinde Suriye'den Türkiye'ye geçen ilk 250 kişilik grup, Hatay Cilvegözü sınır kapısından Türkiye'ye giriş yapmıştır (Soyer, 2016). O tarihten itibaren milyonlarca Suriyeli aynı şekilde Türkiye'ye gelmek durumunda kalmıştır (.Tablo-1.Bkz). Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarına din, mezhep, ırk, kültür, dil ve benzeri ayrımlar yapılmaksızın barınma, beslenme, eğitim, sağlık, psikolojik vb. gibi temel insan ihtiyaçları Devlet Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) tarafından karşılanmıştır (Efe, 2015, s. 15).

Türkiye'nin Suriyelileri İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 3. Maddesinde yer alan "herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır" hükmüne uygun şekilde karşıladığı ve bu hükme uygun davrandığı görülmektedir. Buna rağmen, Türkiye sınırına geçen Suriye vatandaşları için, 2013 yılına kadar uluslararası hukuk bağlamında herhangi bir statü belirlenememiştir. Bunun en önemli nedeni bu kişiler kısa

süre içerisinde memleketlerine dönecekleri varsayımıyla misafir konumunda karşılanmıştır (Ağır ve Sezik, 2015, s.102). Türkiye'nin Suriyelilere yönelik açık kapı politikası gereği, Türkiye sınırından geçen Suriyelileri hiç kimse zorla ülkesine geri göndermemiştir (Efe, 2015, s. 15). Savaşın şiddetlenmesi ile Türkiye'de misafir olarak karşılanmış olan Suriye vatandaşlarının gün geçtikçe Türkiye'de kalma sürelerinin uzun olacağı ön görülünce bu insanların Türkiye'de hukuki statüsünün ne olacağı önem kazanmaya başlamıştır. Literatüre bakıldığında Suriyeliler kimi zaman mülteci, kimi zaman sığınmacı olarak değerlendirilmektedir.

Türk hukuku açısından konuya bakıldığında, Türkiye'nin taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre sadece Avrupa kıtasından Türkiye'ye gelen kişilere mülteci statüsü verilir (Özdemir, 2017, s.120). Bu bağlamda, Türkiye'ye göç eden Suriyeliler, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne uygun olarak Avrupa dışından geldikleri için mülteci olarak tanımlanmazken bunları sığınmacı olarak da tanımak mümkün değildir. Çünkü Sığınmacı kavramı Göç Terimleri Sözlüğüne göre “ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilere”denilir (Özdemir, 2017 , s.119-120).

O halde, 1951 Cenevre sözleşmesinin kabulünden sonra yerinden edilmiş insanlar, mülteci hukukundan faydalanmak için Avrupa ülkelerinden gelmiş olma sıfatını taşımalıdır. Avrupa dışından göç eden insanların bu statüden faydalanma hususunda Sözleşme'de geçen zaman ve coğrafi sınırlamalar engeline takılacağı açıktır. Bu iki engeli aşarak Avrupa dışında yerinden edilmiş insanların mülteci hukukundan faydalanmasını sağlamak için, mültecilerin hukuki durumuna ilişkin 1967 Ek Protokolünün Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmesi ile 1951 Cenevre sözleşmesinin 1. Maddesinde geçen bu iki engel kaldırılmıştır. Ancak bu iki engel kaldırılmasına rağmen, Suriyeliler, Türkiye'nin taraf olduğu 1951 sözleşmesine dayalı olarak bu statüden faydalanamamıştır (Parlak ve Şahin, 2015, s. 69). Bunun temel nedeni de “Türkiye, içinde bulunduğu bölgenin aşırı istikrarsız yapısı nedeni ile sıklıkla karşı karşıya kaldığı kitlesel göçler

konusunda hizmetler sağlasa da uluslararası hukuk bakımından yükümlülük altına girmemek için” mülteci kavramını yine coğrafi çekincesine yer verilerek tanımlamıştır (Erdoğan, 2014, s. 15).

Türkiye tarih boyunca coğrafi konumu ve jeopolitik önemi nedeniyle sürekli göç dalgalarına maruz kalmış bir ülkedir. Örneğin, 20. Yüzyılda 1945-1980 yılları arasında Bulgaristan ve Yunanistan göçmenleri ve 1980–1990 yılları arasında Afganistan ve Bulgaristan göçmenleri bu göç dalgaları ile gelenlerden bazılarıdır (Parlak ve Şahin, 2015, s. 70). Ayrıca 2011 yılından bu yana Suriye’den gelen kitlesel nüfus hareketlerinin Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana yaşanan en büyük göç dalgası olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Az sayı ile başlamış bu göç akımının sürmesi ve birkaç yıl içinde bu sayının 3 milyonu aşması, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (YUKK) 04/04/2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak hayata geçirilmesinin önemli bir nedeni olmuştur.

1.2. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu son dönemlerde Türkiye’de kitlesel ve ferdi olmak üzere dört çeşit uluslararası koruma statüsü sağlamıştır:

1. Mülteci statüsü (bireysel)
2. Şartlı Mülteci statüsü (bireysel)
3. İkincil Koruma statüsü (bireysel)
4. Geçici Koruma statüsü (kitlesel)

Bireysel statü Türkiye’ye ferdi olarak gelenlere sağlanan nitelenme ve koruma biçimidir. Kitlesel statü ise kitleler halinde Türkiye’ye gelenlere sağlanan bir statüdür. (Ekşi, 2016, s. 19). 6458 sayılı Kanun ile, “Türkiye’de yaşayan yabancı, mülteci, ve sığınmacılara yönelik ilk kapsamlı yasal düzenleme” olarak hayata geçirilmiştir (Emin, 2016, s. 7).

- 1- 6458 sayılı YUKK 61. Maddesine göre mülteci;

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir”

Bu madde çerçevesinde bakılacak olursa zamansal çekince kaldırılmışken coğrafi çekince hala devam etmektedir. Mülteci statüsü yalnızca Avrupa ülkelerinden bireysel olarak Türkiye'ye sığınan insanlara verilir.

2- 6458 sayılı YUKK 62. Maddesine göre şartlı mülteci;

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir”.

Şartlı mülteci statüsü metne göre Avrupa dışından gelen insanlara verilecek bireysel bir statüdür. Metin doğrultusunda bu insanların işlemleri tamamlanıp statülerinin belirtilmesi şartı ile

üçüncü bir ülkeye yerleştirtinceye kadar Türkiye'de kalmalarına izin verileceği anlaşılmaktadır

3- 6458 sayılı YUKK 63. Maddesine göre ikincil koruma:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir”.

Bu statü mülteci veya şartlı mülteci olmayan insanlara verilir. Ayrıca bu koruma kapsamında kişinin menşe ülkesine geri gönderilme şartları da vurgulanmıştır.

4- 6458 sayılı YUKK 91. maddesine göre geçici koruma:

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi,

Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir”.

Geçici koruma statüsü üç temel unsura dayanarak hazırlanmıştır (Sezgin, 2016, s.14):

- 1- “Açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul.
- 2- Geri gönderme yasağı.
- 3- Gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması”.

Bu statü, grup olarak Türkiye’nin sınırına gelen veya Türkiye’den geçen insanların temel insani ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla acil bir çözüm olarak kullanılmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında, Suriyelilerin hukuksal statüsüne ilişkin 6458 sayılı Kanun ile "mülteci" kavramının yine "coğrafi şart" ölçütüne göre belirlendiği anlaşılmaktadır. Yani sadece Avrupa kıtasından gelenler mülteci sıfatı taşıyabilmektedir. Şartlı mültecilik ise 1994 yönetmeliği¹ kapsamında sığınmacı olarak kabul edilen kişilere verilmiş bir statüdür. Şartlı mülteci olma sıfatı, mültecilik şartlarını taşıdıkları için Avrupa dışından gelen insanlara kazandırılmaz (Öztüranlı, 2013, s. 1034-1035). Suriyelilerin göçünün ani bir göç eylemi olmasından dolayı statülerini belirlemek oldukça güçtür. Bu yüzden Suriyelileri şartlı mülteci olarak da görmek mümkün değildir. İkincil koruma statüsüne gelindiğinde, bu statünün özel bazı koşulları olduğu anlaşılmaktadır (Şen, 2019). İkincil koruma açısından Suriyelilerin geri gönderilme koşullarının olanaksızlığı ve vatandaşı oldukları Suriye ile uluslararası işbirliği kurma imkânı kalmaması bu statünün de değerlendirme dışı kaldığını göstermektedir. Son olarak, Suriyeliler kitlesel bir nüfus hareketi olarak Türkiye sınırına geçtiğinden, bu hareketlere karşı alınacak tedbirlerle 6458 sayılı Kanunun 91. Maddesi

¹ “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” Kabul Tarihi : 14.09.1994 R.G. Tarihi : 30.11.1994 R.G. No : 22127

"geçici koruma" statüsünü acil bir çözüm olarak düzenlemiştir. Dahası, Kanunun 1. maddesi gereğince Suriyelilerin statüsünün geçici koruma olduğu netleştirilmiştir. Suriyelilerin grup halinde gelmesinden kaynaklanan geçici koruma statüsü ilgili kanunda detaylı olarak düzenlenmiştir (Erdoğan, 2014, s.16).

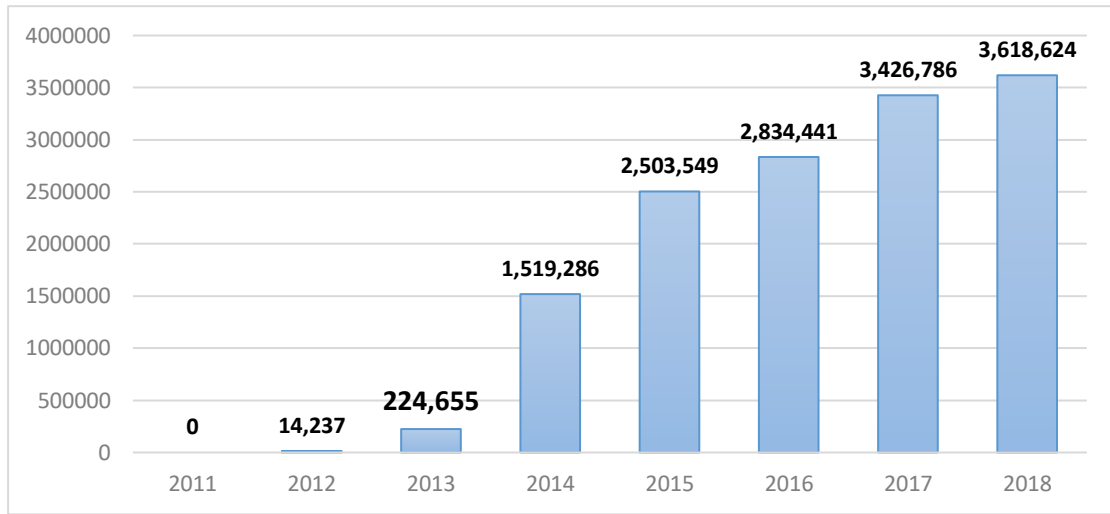
Böylece, 6458 sayılı Kanun'un 91. maddesindeki "geçici koruma" statüsü çerçevesinde eğitim, sağlık, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetleri, tercümanlık, vb. haklar Suriyelilere sağlanmıştır. Bu kanun, 1951 Cenevre sözleşmesinin ve 1976 Mülteci Ek Protokolü'nün "kapsamı dışında kalan yabancılara sağlanan korumadır" (Ekşi, 2016, s. 20).

1.3. Türkiye'deki Suriyelilerin Mevcut Sayısal Durumu

7 Aralık 2017 tarihine kadar Suriye'de devam eden olaylardan dolayı 5.4 milyondan fazla Suriyeli ülke dışına göç etmişken ülke içinde göç eden sayıları yaklaşık 6-7 milyona ulaşmıştır (Uludağ, 2018). Komşu ülkelere sığınan Suriyeliler; 3,618,624 kişi Türkiye'ye, 950,334 kişi Lübnan'a, 671,148 kişi Ürdün'e, 252,772 kişi Irak'a, 132,553 kişi Mısır'a ve 33,545 kişi diğer Afrika ülkelerine olmak üzere Suriye vatandaşları ülkelerini terk etmiştir(3 PR, 2018).

Suriyelilerin Türkiye'de yıllara göre sayısal durumları, Grafik 1'de verilmiştir. Görüldüğü gibi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün rakamları da yukarıda paylaştığımız verileri teyit etmektedir ve 2018 yılında Türkiye'deki Suriyelilerin toplam sayısı 3 milyon 600 bini aşmıştır. Bu artışın nedeni de Suriye'nin, Türkiye sınırında bulunan illerindeki çatışmalardan dolayı (örneğin 2013'te Rakka ve 2014'te, Kobane gibi) kısa sürede göçlerin yoğunlaşmasıdır.

Şekil 1.1. Yıllara göre Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mülteci sayısı

(GİGM, 2018)

Türkiye'ye sığınan Suriyeli Sayıları günden güne artmaya başlayınca, onlar için ülkenin her tarafında topluca yaşayabilecekleri Geçici Barınma Merkezleri (GBM) oluşturulmuştur. Ancak bir yandan kampların kapasitesinin göç dalgalarına karşı yetersiz olması ve Suriye halkı ile Türkiye halkı arasında akrabalık ve kültürel bağlar nedeniyle Suriyelilerin yaşantıları sadece bu merkezlerle yani kamplarla sınırlı kalmamıştır. Kamplar dışında da yaşamaları yönünde sosyal bir teşvik söz konusu olmuştur. GBM'yle alakalı raporlara baktığımızda 2017 yılında 21 merkezde 230 binin üzerinde yani toplam rakamın %7'si oranında Suriyeli yaşarken (Afad Raporu); 2018 yılında hem GBM sayısı 13'e düşmüş hem de kalanların sayısı toplam Suriyelilerin yüzde 4'üne tekabül edecek şekilde 143 binlere gerilemiştir (Grafik 1.2).

Tablo 1.1. Geçici barınma merkezlerinde Suriyeli mülteci dağılımı

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ŞANLIURFA(3)	Ceylanpınar	17.581	44.427
	Harran	9.886	
	Suruç	16.960	
ADANA(1)	Sarıçam	27.073	27.073
KİLİS(2)	Öncüpınar	4.249	14.747
	Elbeyli	10.498	
KAHRAMANMARAŞ(1)	Merkez	13.603	13.603
HATAY(3)	Altınözü	8.109	16.965
	Yayladağı	4.337	
	Apaydın	4.519	
OSMANİYE(1)	Cevdetiye	14.116	14.116
MALATYA(1)	Beydağı	8.931	8.931
GAZİANTEP(1)	Nizip 2	3.741	3.741
TOPLAM	143.603		
GBM BULUNAN SAYISI	DIŞINDA SURIYELİ	3.475.021	

(GİGM, 2018)

Grafik 1.3'te verilen Türkiye'deki Suriyelilerin coğrafi dağılım olgusunu yorumlamak için ekonomik, kültürel, dil vb. faktörlere değinmek gerekmektedir. Suriyeliler Türkiye'nin bazı illerindeki iş imkânı avantajından dolayı bu illerde kalmayı tercih etmektedir. Örneğin, İstanbul'da 557,694, Bursa'da 163,929, İzmir'de 141,757, Adana'da 231,444, Konya'da 104,856, Mersin'de 206,033 Suriyeli yaşamaktadır. Bunlar dışında, dil benzerliği, kültürel yakınlık, barınma olanağı, sağlık kurumlarına ulaşım, maddi yardım alma ve sosyal işbirliği kolaylığı gibi nedenlerle, sınırdaki illerde de Suriyeli yoğunluğu yüksek düzeydedir. Şanlıurfa'da 453,628, Hatay'da 443,631, Gaziantep'te 421,986 ve Kilis'te 117,778 Suriyeli yaşamaktadır. Türkiye'nin birçok ilinde Suriyelilerin istihdam imkânı ve akrabalık bağının olmaması, Suriyelilerin her şehre orantılı dağılımını engelleyen faktörlerdendir. Örneğin; Bayburt'ta 32, Artvin'de 40, Tunceli'de 56, Gümüşhane'de 81, Iğdır'da 87 Suriye vatandaşı kaydı bulunmaktadır. İl nüfusu açısından konuya bakıldığında, Suriyelilerin en yoğun şekilde bulundukları yer Kilis'tir. Suriyelilerin Kilis nüfusuna yüzdelik oranı %86,40'tır. Sayı olarak bakıldığında, İstanbul 557,694 kişi ile birinci sırada yer almaktadır.

Çalışmamızın alanını oluşturan Batman'da 22,186 geçici korunan Suriyeli bulunmaktadır. Batman nüfusu 585,252 iken il nüfusu ile karşılaştırma yüzdesi 3,79'dur.

Tablo 1.2. Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı

İl Sıra	İller	Kayıt Edilen	Nüfus	İl nüfus ile karşılaştırma yüzdesi 4,48%
	toplam	3.618.624	80.810.525	4,48%
1	İstanbul	557.694	15.029.231	3,71%
2	Bursa	163.929	2.936.803	5,58%
3	İzmir	141.757	4.279.677	3,31%
4	Adana	231.444	2.216.475	10,44%
5	Konya	104.856	2.180.149	4,81%
6	Mersin	206.033	1.793.931	11,49%
7	Şanlıurfa	453.628	1.985.753	22,84%
8	Hatay	443.631	1.575.226	28,16%
9	Gaziantep	421986	2005515	21,04%
10	Kilis	117.778	136.319	86,40%
11	Bayburt	32	80.417	0,04%
12	Artvin	40	166.143	0,02%
13	Tunceli	56	82498	8,87%
14	Gümüşhane	81	170.173	0,05%
15	Iğdır	87	194.775	0,04%
16	Batman	22.186	585.252	3,79%

(GİGM, 2018)

Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında, Türkiye'deki Suriyelilerin 1,963,553'ü erkek, 1,655,071'i kadınlardan oluşturmaktadır. Bu durumda Suriyeliler cinsiyet açısından neredeyse eşit bir dağılım göstermektedir. Suriyelilerin durumu yaşa göre incelendiğinde ise bebek, çocuk ve genç nüfus oranlarının fazlalığı dikkate çarpmaktadır. Örneğin 0-4 yaş grubu 585.281 kişi ile en yoğun grubu oluştururken, 90 ve

üzeri yaş grubu 1.587 kişi ile en azı oluşturmaktadır. Bizim çalışmamız açısından eğitim çağındakilerin oranı önem taşıdığı için şunu belirtmekte fayda var: Suriyelilerin 5-18 yaş aralığı yüzdelik oranı %31,4'tür.

.Tablo 1.3. Türkiye'deki geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
Toplam	1.963.553	1.655.071	3.618.624
0-4	302.555	282.726	585.281
5-9	246.797	231.619	478.416
10-14	192.765	176.696	369.461
15-18	161.548	128.767	290.315
19-24	320.770	225.434	546.204
25-29	197.502	141.580	339.082
30-34	162.778	121.021	283.799
35-39	113.719	90.060	203.779
40-44	76.111	69.216	145.327
45-49	57.418	53.920	111.338
50-54	46.475	44.720	91.195
55-59	31.106	31.187	62.293
60-64	22.363	23.157	45.520
65-69	14.514	14.646	29.160
70-74	8.040	8.918	16.958
75-79	4.530	5.498	10.028
80-84	2.554	3.326	5.880
85-89	1.319	1.682	3.001
90+	689	898	1.587

(GİGM, 2018)

Sonuç olarak, bu bölümde Türkiye'deki Suriyelilerin yarısına yakınının okul çağındaki bir demografik yapı oluşturduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle Türkiye'deki Suriyeli çocukların korunması ve ileride bu çocukların nitelikli bir şekilde eğitilmesi sosyal ve ekonomik bir zorunluluk oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN SURİYELİLERE YÖNELİK İZLEDİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI

2. Suriyeli Çocukların Eğitimine Yönelik İlk Geçici Uygulamalar

2011 yılından bu yana Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarının büyük bölümünü kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Bilindiği üzere çocuklar, savaş gibi acil durumlardan en fazla şekilde etkilenen en kırılgan kesimi oluşturmaktadır. Çocuklar sadece savaş sırasında değil, sonrasında da maddi ve manevi olarak pek çok sorun yaşamaktadırlar. Dolayısıyla çocuklara temel hayat standartları sağlanmasının ve sağlıklı bir yaşam sunmanın yolu eğitimden geçmektedir. Çocukların doğru ve işlevsel bilgileri edinmeleri bu açıdan önemlidir. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği yetkililerinden *Fillipo Grand'a* göre “Eğitim çocuğun kendi gelişimine yardım eder, ülkesini yeniden imar etmek için eğitim önemli bir anahtardır. Çocukların ve toplumların geleceğini sağlayabilmek için eğitim bir çözümdür” (UNHCR, 2018).

Savaş nedeni ile Türkiye'ye sığınan Suriyeli vatandaşlara geldikleri ilk dönemden itibaren sağlık ve barınma hizmetlerinin yanı sıra eğitim hizmeti de verilmektedir. Ancak Türkiye'deki Suriyeli çocuklara yönelik başlangıçtan itibaren izlenen eğitim politikası, Suriye'nin iç karışıklığının kısa bir zaman içinde düzeleceği ve Suriye'den gelen ailelerin geri dönecekleri varsayımı üzerine kurulmuştur. Suriyeli çocuklara yönelik ilk eğitim faaliyetleri, Hatay çadır kentinde 2448 Suriyeli öğrenci, 67 sınıf ve 127 şube ile başlamıştır (AFAD, 2011).

Türkiye'ye sığınan Suriyeli vatandaşların başlangıçta kalıcı olup olmadıklarının belirsizliği nedeniyle, 2011–2012 yıllarında en çok tartışılan konulardan biri Suriyeli çocuklara verilecek olan eğitimin içeriği olmuştur. İlk etapta çocuklara verilen eğitim Türk müfredatı Arapçaya çevrilerek gerçekleştirilmiştir. Verilecek eğitimin hiçbir inanca veya örgüte bağlanmaması için eğitim süreci Türkiye'nin denetimi altında uygulanmıştır (Bülteni.com, 2012).

2012-2013 yıllarında Suriye müfredatı gözden geçirilerek revize edilip daha sonra bu müfredatın kullanılmasına izin verilmiştir. Revize esnasında Suriye müfredatında bulunan rejim bilgileri, Hafız Esat ve Başar Esat fotoğrafları, Hafız Esat

konuşmaları kaldırılıp Suriye haritasında bazı güncellemeler gibi değişiklikler yapılmıştır. Böylece Suriyeli çocuklar için bir müfredat ve eğitim sistemi oluşturulmuştur (Unicef, 2015 a, s. 43).

Eğitim hizmetleri başlangıçta sadece kamp içindekileri kapsamış ve kamplarda yürütülmüştür. Kamp dışında bulunanlardan ise yalnızca yasal yollarla yani “pasaportla” giriş yapan kişileri kapsayan bir eğitim hizmeti verilmiştir. Ancak 2012 yılının ikinci yarısında Suriye’deki savaş durumunun şiddetlenmesiyle, kampların dışında yerleşme oranı giderek artmaya başlamıştır (Kirişçi, 2014, s. 16). Bu durumda kamp içinde ve dışında bulunan Suriyeli çocuklara yeterli eğitim hizmeti verilmezse, yeterli derecede eğitim hakkından yararlanamazlarsa ileride daha büyük ve önemli sorunlarla karşı karşıya kalınma olasılığı ortaya çıkmıştır. Bu olumsuzluğun farkında olarak ileride ortaya çıkabilecek sorunların önlenmesi için MEB tarafından valiliklere gönderilen 26 Nisan ve 26 Eylül 2013 tarihli genelgeler ile eğitimin yürütülmesi ile ilgili farklı faaliyetler sunulmuştur (Bulut, Sosyal ve Gülçiçek, 2014, s. 276).

2.1. 2013 Yılında Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimine yönelik genelgeler

26 Nisan 2013 tarihinde MEB tarafından yayımlanan “Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler” başlıklı genelge ile kamp dışında kalan Suriyeli çocukların eğitimine dikkat çekilmiştir. Bu çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunların aşılması için STK’lar, belediye ve Suriye vatandaşları tarafından kurulan eğitim merkezlerinin bulunduğu illerde bu eğitim merkezlerinin tespiti ve ihtiyaçlarının karşılanması istenmiştir (Emin, 2016, s. 13). Suriyeli çocukların eğitiminin daha geniş bir çerçeve içerisinde ele alınması ve sistematik bir hale getirilmesi 26 Eylül 2013 tarihinde “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” başlıklı genelge ile düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu genelge ile eğitimden uzaklaşan çocuğun eğitim sistemi içine dâhil edilmesi amaçlanmıştır. Bu genelge ile MEB tarafından kabul edilmiş bu okulların koordinasyonunun MEB’in sorumluluğunda olması sağlanmıştır.

Suriyeli çocuklara eğitim verilmesi için Suriyeli olanların gönüllülük esasına dayalı olarak eğitim verdiği bir sistem geliştirilmiştir. Geliştirilen bu sistemin eğitim programı MEB kontrolünde “Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu” tarafından hazırlanmıştır. Bu programa göre Türk kökenli öğrenciler kendi diliyle

eğitim görebilecektir. Kamp dışında kalan, ikamet iznine sahip olanlar 2011/48 sayılı “Yabancı Uyruklu Öğrenciler” başlıklı genelgeye göre kayıtlarını yaptırabilmektedirler (Emin, 2016, s. 13). Ancak ikamet izni olmayan çocuklar belediye, sivil toplum kuruluşları ve Suriye vatandaşları tarafından oluşturulan okullarda eğitime devam edebilmişlerdir (AFAD, 2013, s. 12-51).

2.1.2. Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitiminde dönüm noktası olarak 2014 ve sonrası

Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriye vatandaşlarının sayıları gün geçtikçe artmıştır. Geçici koruma altındaki Suriye vatandaşlarının eğitim hakkından yararlanmaları için belli şartları sağlamaları gerekmektedir. MEB’in 2010/48 sayılı Yabancı Uyruklu Öğrenciler Genelgesi’ne göre ise Türkiye’deki öğrenci kayıt işlemlerinin gerçekleştirilmesi için gerek yabancı uyruklu, vatansız, sığınmacı, mülteci gerekse de iltica başvurusu yapmış olan öğrencilerin eğitimden yararlanması için iki temel şart aranmaktadır. Bunların birincisi: “emniyet makamlarınca kendilerine ve veli veya vasilerine verilen en az altı ay süreli ikamet izinlerinin bulunması şartıdır.” İkincisi ise “başvuru sahibi durumundaki yabancı uyruklulardan öğrenim belgesi bulunmayanların; okul ve sınıf seviyelerinin beyanlarına dayalı olarak mülakat, gerektiğinde yazılı veya sözlü sınav yoluyla ülkelerinde öğrenim gördükleri sınıf seviyesi üzerinden denkliğini belirleyerek ilgili okul/kurumlara yönlendirilmesidir.” (MEB, 2010).

Yasal yollarla giriş yapan ve “polis kaydı veya ikamet izni olan” ailelerin çocukları, örgün okullarda 2010/48 sayılı genelgeden faydalanarak kolayca eğitime erişebilmiştir. Fakat Suriyelilerin büyük bir kısmı yasadışı yollarla Türkiye’de bulundukları için eğitime erişim sorunu yaşamaktaydılar. İşte bu gruptaki çocukların mağduriyetlerinin ortadan kaldırılması için, pasaporta sahip olmayan ve hukuki statüsü bulunmayan ailelerin çocuklarının “misafir öğrenci” statüsü verilerek eğitim ihtiyaçları giderilmiştir (Dinçer, 2013, s. 25). Bu kapsamda, 2014 yılında Suriye vatandaşlarının ikametlerini yasal bir statüye getiren, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, çocuğun eğitime erişimi önündeki en büyük engelleri kaldırmıştır. Yönetmelikte yer alan Eğitim Hizmetlerini düzenleyen 28. Maddeye göre; eğitim faaliyetleri Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde ve kontrolünde olacak, kamp içinde ve dışında olan bütün Suriyeli çocuklar, eğitim

faaliyetlerinden faydalanabilecektir. 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere 33-66 aylık çocuklar da erken eğitim şeklinde bu hizmetten yararlanabilecektir. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin göreceği eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülecektir. Türkçe kursları yaş gruplarına göre açılacaktır. Çocukların kapasiteleri en yüksek seviyeye çıkartılarak hobi kursları taleplere göre verilecektir (TC, 2014) . Görüldüğü üzere Türkiye'deki Suriyeli nüfusun artışı ile birlikte MEB ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan genelgeler ve yönetmeliklerle Suriyeli çocuklara yasal bir zemin oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmaların temel amacının çocukların eğitime kazandırılması olduğu görülmektedir.

Bahsedilen Yönetmeliğin devamı niteliğinde, 23 Eylül 2014 tarihinde MEB tarafından yayımlanan 2014/21 sayılı “Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” konulu Genelge de, yabancıların eğitim hakkından yararlanması konusunda yaşanan sorunların aşılmasını amaçlamaktadır. Bunun için Geçici Koruma Yönetmeliği ile uyumlu olarak bu Yönetmelikten yararlanan öğrencilerin eğitimi ile ilgili birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Genelgenin içeriğinde atıfta bulunulan bazı konular ve çözüm üretilen alanlar şöyledir:

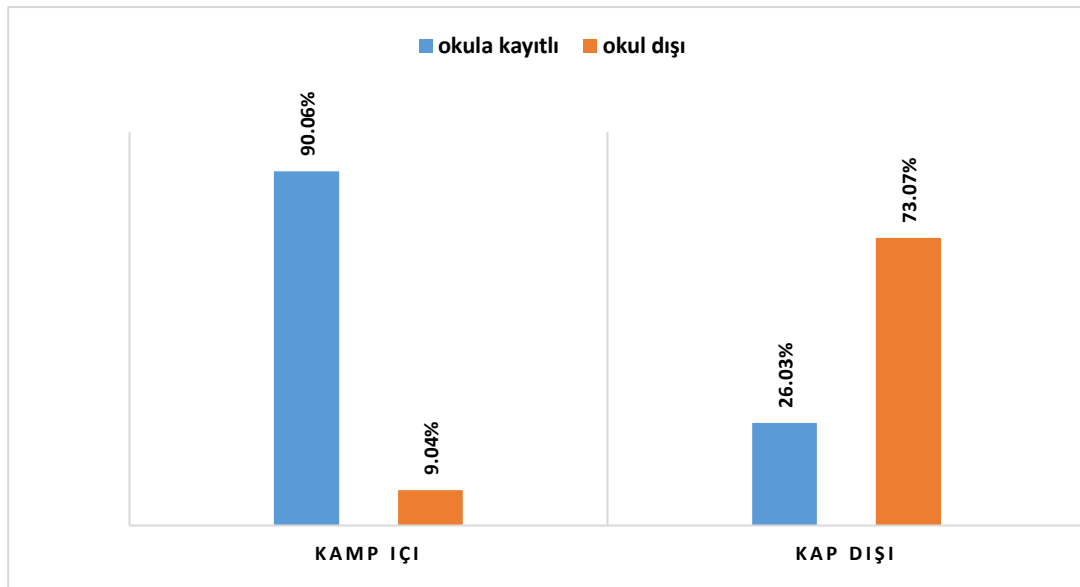
- Kayıt kabul şartlarının sağlanması halinde, diploma ve eğitim belgelerine göre denklikleri yapılır.
- Kamp içi ve dışı kurulmuş geçici eğitim merkezleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Devlet okullarına kayıt yaptırmak için ikamet izni değil yabancı tanıtma belgesi yeterlidir. Diplomaları bulunmayan yabancı öğrenciler, beyanlarına göre mülakatla, gerektiğinde yazılı veya sözlü sınav aracılığıyla nakil komisyonları yoluyla çocuk eğitim kurumlarına yönlendirilir.
- Eğitim faaliyetleri yürütme ihtiyacı duyulan illerde valilik oluru ile geçici eğitim merkezi oluşturulabilir. Yürütülecek faaliyetler il/ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı olur.
- Merkezlerdeki bütün eğitim kademelerinde Türkçe dersleri verilecektir. Türkçe dersleri için Türkçe ve Türk dili ile sınıf öğretmenleri görevlendirilir. Geçici eğitim merkezlerinde mesleki beceri kazandırılıp sosyal ve kültürel içerikli kurslar düzenlenir.
- Geçici Eğitim Merkezleri oluşturulmasına karar verilmesi halinde ihtiyaç duyulan illerde eğitim faaliyetleri; ulusal ve uluslararası

kurulmuş merkezlerde tam zamanlı, MEB'e bağlı kurumlarda ise yarı zamanlı olacaktır.

- Öğrencilerin karşılaşacağı maddi sorunların giderilmesi amacıyla paydaşlarla işbirliği içinde çalışmalar yürütülür.
- Eğitim faaliyetlerini yakından izlemek amacıyla il Milli Eğitim Müdürlüğü önerisi ve valilik onayı ile yerel personel görevlendirilir (MEB, 2014).

Tüm bu çalışmalara karşın kamp dışında kalan öğrencilerin okullaşma oranı yine de düşük kalmıştır. UNICEF verilerine göre Kasım 2015 yılındaki toplam Suriyeli sayısı 2.181.293'tür. Bunların 1.182.261'ini çocuklar oluşturmaktadır. Okul çağındaki çocuk sayısı 746.000 iken bunlardan 451.000'i okula gitmeyen çocuklardır. (UNICEF, 2015b, s. 1). Yapılan bir araştırmaya göre (Emin, 2016, s. 16) ise 2014-2015 eğitim öğretim yılında kamp içinde okula giden öğrenci oranı %90,6'dır. Okula gitmeyenlerin oranı ise %9,4'tür. Diğer yandan kamp dışında okula kayıtlı öğrenci oranı %26,3 iken okulun dışında kalanların oranı %73,7'dir. Bu çalışma kamp dışında okullaşma oranının kamplara göre daha düşük olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.1. Kamp içinde ve kamp dışında okula kayıtlı ve kayıtsız Çocukların oranları 2014-2015 eğitim öğretim yılı

(Emin, 2016 , s. 16)

Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili yönetmelik ve politikalar yıllar geçtikçe geliştirilmiştir. 2015 yılında MEB tarafından yayınlanan 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan 7. ve 8. Maddeler; mülteci ve geçici koruma altındaki sığınmacı ve vatansızların eğitimini de kapsamış ve Türk eğitim sistemine uyum sağlanması üzerine çalışmalar yapılması planlanmıştır.

7. Maddede “Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların eğitim görmelerini sağlamak amacıyla bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır” (MEB, 2015 , s. 37).

8. Madde ise Türkiye’de bulunan yabancı öğrenci denklik işlemlerinde yaşanan sorunların çözülmesi hususunda amaçlanan çalışmaları kapsamaktadır. Bu bağlamda,

“Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların denklik işlemlerinde yaşanan sorunların giderilmesi ve bu alanda eğitime ilişkin yaşanan genel sıkıntıların bertaraf edilmesi için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapılacaktır” ifadeleri kullanılmıştır (MEB, 2015, s. 37).

2.2. Geçici Eğitim Merkezleri

Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) aslında daha önce göçmenlerin eğitiminde uygulanmayan yeni bir örnek teşkil etmektedir. “Göç literatüründe örneği bulunmayan bir eğitim uygulaması” olarak GEM’ler Suriye’deki savaştan kaçarak gelen Suriyelilerin geçici bir süreliğine geldiği düşünülerek hareket edilmesinin bir sonucu olarak da görülebilir. Suriye’deki iç karışıklığın ne zaman sona ereceğinin belli olmaması ve giderek sürenin uzaması Türkiye’deki Suriye vatandaşlarının kalma eğilimlerini artırmaktadır. Öte yandan Türkiye’deki Suriyeli nüfusun kısa bir süre içerisinde artış göstermesi ve kalıcılığa başlaması GEM’lerin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir (Çelik ve Taştan, 2017, s. 33).

GEM’ler, kamp içinde ve dışında, ağırlıklı olarak temel okul çağındaki Suriyeli çocuklara Arapça eğitim verilen eğitim merkezleridir. Bu merkezlerde verilen ders müfredatı Suriye’deki eğitim müfredatı içerisinde bulunan Baas rejimine ait bilgiler kaldırılarak oluşturulmuştur. Sonrasında Suriye Geçiş Hükümeti Eğitim Bakanlığı tarafından yeni müfredat oluşturulmuştur (Emin, 2016, s. 16). GEM’lerde baştan

itibaren ağırlıklı olarak çocuklara eğitim Arapça olarak verilmiştir. Ancak savaşın şiddetlenmesiyle Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin kalış süresinin uzama ihtimali ve bu sebeple gelecekte bu çocukların “topluma uyum, dil, yeni bir yaşam tarzı, yüksek öğretime uyum gibi” sorunlarla karşılaşmaması için başka uygulamaları da gündeme getirmiştir. Bu yüzden GEM’ler Türkiye için kalıcı bir çözüm değil, fakat resmi okulların sistemine tabi olma sürecinde geçici bir çözümü teşkil etmektedir (Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016, s. 211). Aynı çerçevede, GEM’lerde uygulanan ikili eğitim sistemi, BMMYK tarafından da tavsiye edilmesinden ziyade Suriyeli çocukların kendi dillerini, kültürünü muhafaza edecekleri ve ülkelerine geri döndüklerinde eğitime uyum sorunları yaşamamaları için yardımcı bir uygulama olarak kabul edilmektedir (Özer vd, 2016, s. 211).

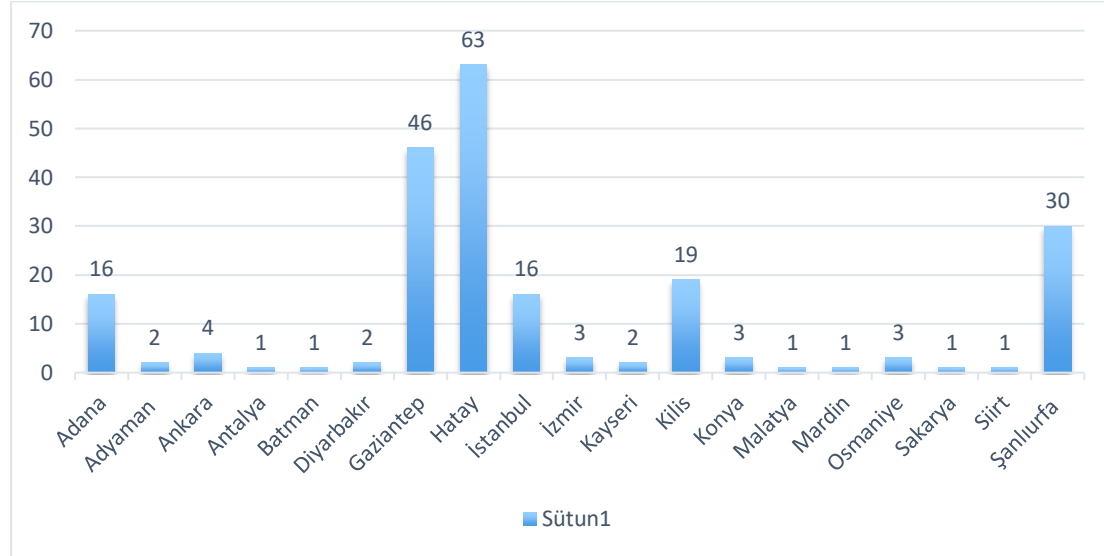
GEM’lerden örgün okullara geçiş sürecinde Suriyeli öğrencilerin temel sorunlarından biri dil sorunudur. Bu sorunun aşılması için bir yandan GEM’lerde zorunlu Türkçe dersleri 15 saate çıkarılarak ve Türkçe eğiticiler görevlendirilerek çocukların Türk eğitim sistemine hazırlanması sağlanmaya çalışılmıştır. Diğer yandan entegrasyon sürecinde öğrenciler aşamalı olarak Türk eğitim müfredatı ile ilişkilendirilmektedir. Böylece resmi okullara geçiş yapan Suriyeli öğrenci sayısı gittikçe artış göstermektedir (Bulut, Soysal ve Gülçiçek, 2018, s. 1213).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın genelgesi ile GEM’lerin yasal sınırları ve içeriği belirlenmiştir. 2014 yılında “Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” adlı MEB genelgesi ve 2014/21 sayılı genelgeye dayanarak; GEM’lerin kurulma amacı Türkiye’deki okul çağındaki Suriyeli çocuklara kaliteli bir eğitim sunulması ve bu okullarda yürütülecek eğitim-öğretim faaliyetlerinin koordine edilmesi olarak belirtilmiştir. Bu merkezler Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı olarak valilik oluru ile kurulmaktadır (MEB, 2014).

Türkiye’deki GEM’ler Suriyeli vatandaşların yoğunlukta bulunduğu şehirlerde bulunmaktadır. GEM’ler 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren, bu merkezlerde bulunan Suriyeli öğrencilerin aşamalı olarak Türk eğitim sistemine dâhil edilmesinden sonra kapatılacaktır. MEB’in 2018 verilerine göre 12 ilde 215 merkez bulunmaktadır. (Özdemir, 2017, s.120). Grafik 2’de görüldüğü üzere GEM’lerin en yoğun olduğu illere bakıldığında; Hatay (63) ilk sırada yer alırken bunu Gaziantep (46), Şanlıurfa (30) ve

Kilis (19) izlemektedir. GEM'lerin en az bulunduğu iller ise Batman, Siirt ve Mardin'dir.

Grafik 2.2. Geçici eğitim merkezlerinin illere göre dağılımı

(MEB, 2018 a)

2.2.1. GEM'ler ve gönüllü Suriyeli öğretmenler

Gönüllü Suriyeli öğretmenler, kamp içinde ve kamp dışında GEM'lerde gönüllülük esasına dayalı olarak Suriyeli çocuklara eğitim veren öğretmenlerdir (Emin, 2016, s. 19). Belirli bir ücret almadan çalışan gönüllü öğretmenlerin maddi sorunlarının giderilmesi amacıyla 6 Kasım 2014'de MEB ve UNICEF arasında bir protokol imzalanmıştır. Kamp içinde ve dışında gönüllü Suriyeli öğretmenlere ödenecek miktar hususunda UNICEF desteği, MEB aracılığıyla gerçekleştirilmiştir (UNICEF, 2014, s. 20-21).

2.2.2. Yabancı öğrenci bilgi işletim sistemi (YÖBİS)

Suriyeli çocuklar dahil olmak üzere, Türkiye'deki mülteci ve geçici koruma statüsündeki yabancı öğrencilerin eğitimlerini daha ileri bir seviyeye çıkarmak ve kayıt işlemlerini elektronik ortamda yaptırmak amacıyla 2014 yılında Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) adlı bir sistem kurulmuştur (Çelik ve Taştan 2017, s. 20). Öğrencilerin, YÖBİS'e ve e-okula veri girişi yapmaları için geçici koruma kimliği ya da oturma izni kayıtları bulunması gerekmektedir. YÖBİS Türkçe, Arapça ve İngilizce olarak hizmet vermektedir. Öğrencilerin eğitim durumu, devam, devamsızlık, not

başarıları, raporlar ve istatistiki bilgileri YÖBİS aracılığıyla kolayca elde edilebilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Yusuf Büyük bir konuşmasında "Böylece basın mensupları, siyasilerimiz ya da uluslararası kuruluşlar bize 'ülkenizde ne kadar Suriyeli öğrenci var' dediğinde tek tuşla hangi ilde kaç Suriyeli öğrenci ve öğretmen var doğru bir şekilde bildirmiş olacağız" ifadesini kullanmıştır (Hürriyet, 2014). YÖBİS, 2016 yılında MEB'in yetki alanına girmiştir. Çocukların eğitim göstergelerini toplamak ve yorumlamak için bu sistem üzerine çalışan personellerin yeteneklerini ve bilgilerini geliştirmek için çalışma yapılmıştır. Bununla ilgili olarak 23 ilde düzenlenen bir sempozyuma 600 MEB personeli katılmıştır (UNICEF, 2017, s. 10).

2.3. Suriyeli Gençlerin Denklik İşlemleri ve Üniversitelerde Yüksek Öğretime Devam Etmeleri İçin Alınan Tedbirler

Savaşın dolayı yükseköğretimi kesintiye uğramış ve eğitimini Türkiye'de devam ettirmek isteyen Suriyeli öğrenciler için Türkiye hükümeti tarafından başlangıçta denklik işlemleri sağlanmasında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) aracılığıyla sınırlı ve zamansal bir takım düzenlemeler yapılmıştır. İlk etapta Suriyeli öğrencilere Suriye sınırındaki şehirlerde bulunan 7 üniversitede "özel öğrenci" statüsünde kayıt hakkı verilmiştir. Kayıt için gereken evraklar eksikse de bir "beyanla" kayıt yaptıрма hakkı sağlanmıştır. Ancak bu tedbirler 2012-2013 eğitim öğretim yıllarına ait olup daha sonraki çalışmalarda şehir sayısı arttırılmıştır. Bu kapsamda; Çukurova, Gaziantep, Harran, Kilis 7 Aralık, Mustafa Kemal, Mersin ve Osmaniye Korkut Ata üniversitelerinde Suriyeli öğrencilerin ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde özel öğrenci statüsünde kayıt yaptırmaları sağlanmıştır (Haberler.Com, 2013).

Ayrıca, YÖK Başkanı Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya 2. Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayında konuya ilişkin hassasiyeti ve yapılacakları şöyle belirtmiştir;

"Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine duyarsız kalamayacağız (...). Savaş mağduru Suriyeli kardeşlerimizin eğitim olanaklarından yararlanmaları için gerekli puan, şart ve belgelere göre, belli üniversitelere yerleştirilmeleri sağlanacaktır." (T24, 2013).

04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği'nin eğitim hizmetleri ile ilgili 28. maddesinin 2. fıkrasında;

“Geçici korunanların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir. (3) Bu Yönetmelik kapsamında ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Millî Eğitim Bakanlığı veya Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır” denmektedir (YUKK,2013,m.28).

Yüksek Öğretim Kurulu tarafından 2015 yılında gönderilen bir yazıda 09.07.2015 tarihli ve 7112335 sayılı Suriyeli öğrencilerin denklik işlemleri ile ilgili Geçici Eğitim Merkezlerinde ve dışında eğitimini tamamlamış veya tamamlayacak olan Suriyeli vatandaşlar için makam onayı ile 12. sınıf veya mezun olmuş öğrencilere merkezi bir sınav yapılarak geçtiğimiz dönemlerde Suriye Geçici Hükümeti tarafından yapılan belgelendirme sınavlarına son verileceği belirtilmiştir (TTKB, 2015).

Ancak Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin artan sayıları ile beraberinde gelen diploma sorununun aşılması amacıyla Libya okulları ile anlaşarak bu okullar bünyesinde Suriye müfredatı okutulup ve öğrencilere bir sınav yaptırılarak diploma verilmesi kabul edilmiştir. Bunun sonrasında, Suriye Eğitim Derneği, Libya Büyükelçiliği ile anlaşmış ve uygulanacak Libya müfredatının ve çocuklara verilecek diplomanın Türkiye tarafından denkliğinin kabul edilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak suiistimallerin önüne geçebilmek amacıyla sınav ve denklik işlemlerinin doğrudan MEB tarafından yapılmasına karar verilmiştir (Taştan ve Çelik 2017, s. 27).

MEB'in 11.11.2016 tarihli 12780440 sayılı yazısında, ortaöğretimini tamamlayan veya tamamlayacak yabancı uyruklu öğrencilerin Yabancı Öğrencileri Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı (YÖLYDS) ve Geçici Eğitim Merkezleri Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavına (GEMLYDS) tabi tutulacakları ve bu sınavları geçen öğrencilerin denklik işlemlerinin yapılacağı belirtilmiştir. (TTKB, 2016). “YÖLYDS veya GEMLYDS” sınavına girmeyen ya da başarılı olamayan öğrencilerin denklik işlemlerini yaptırmak için “liselerimizin 12. Sınıfını bitiren öğrenciler seviyesinde verilecek denklik belgesi ile açık öğretim lisesine kayıtları yapılarak en az 2 dersten

başarılı oldukları takdirde mezun olmalarının (diplomalarının verilmesinin) sağlanması” istenmektedir (TTKB, 2016).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen Geçici Eğitim Merkezi Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı (GEMLYDS), 2014/21 sayılı genelge ve Merkezi Sistem Sınav yönergesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu sınava başvuru hakkında faydalanabilen Geçici Koruma altındaki Suriye vatandaşı olan öğrencilerin, Geçici Eğitim Merkezlerinin 12. sınıfına kayıtlı olmaları ve YÖBİS sistemi üzerinden güncel bir öğrenci belgesi almaları veya Suriye Eğitim Bakanlığı, Suriye Geçici Hükümet Eğitim Bakanlığı veya Libya Eğitim Bakanlığı tarafından mezun olduğunu gösteren bir mezuniyet belgesi olması durumunda başvurusu kabul edilmektedir. Sınavın belli illerde olması nedeniyle bu iller dışında bulunan öğrenciler sınavın olduğu illerden birini seçme hakkına sahiptir (MEB, 2016a).

2.4 . Entegrasyon ve Uzun Vadeli Eğitim Politikalarının Zarureti

GİGM verilerine göre 2016 yılı sonu itibari ile Türkiye’de bulunan Suriyelilerin % 47,64’ünü 0-18 yaş grubundakiler oluşturmaktadır. Okul çağındaki 5-18 yaş arasındaki nüfusun oranı ise % 36,30’dur (GİGM, 2017, s. 76). Bu çocukların korunmaları ve toplumsal bütünleşmeleri için ülkenin dilini, kültürünü öğrenmesine özel bir önem verilmelidir. Ayrıca çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal yeteneklerinin geliştirilmesi için çocuğun bütün farklılıklarının farkında olunarak düzenli bir eğitim öğretim programı hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Ayrıca, Suriyeli çocukların, eğitimi ve topluma entegrasyonu ihmal edilirse gelecekte “çocuk işçiliği, erken evlilik, radikal gruplara katılma gibi” ciddi sorunlarla karşı karşıya kalma olasılığı da vardır (Taştan ve Çelik 2017, s. 1). Türkiye’deki Suriyeli vatandaşların kapalı bir toplum haline gelmesini engellemek için entegrasyon ve uzun süreli eğitim politikaları bu açıdan bir gerekliliktir. İşte bütün bu gereklilikler göz önünde bulundurularak 2016 yılından itibaren aşağıda bahsedeceğimiz çeşitli entegrasyon programları devreye sokulmuştur.

2.4.1. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi

“PİCTES” Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi” adlı bir projedir. Proje MEB ile AB arasında imzalanıp 03.10.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Proje ile Suriyeli çocukların eğitiminin kalitesi ve

okullaşma oranlarının artırılması hedeflenmiştir. PİCTES projesi iki yıl ile sınırlıdır. PİCTES projesi “FRIT”(FacilityforRefugees in Turkey) programı tarafından mali desteği sağlanıp hayata geçirilmiştir (MEB, 2016b).

PİCTES, 2016 yılında Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü bünyesinde kurulan “Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı” tarafından yürütülmektedir (MEB ,2016). Ayrıca Suriyeli çocukların eğitimine yönelik faaliyetler; geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme çalışmaları yine bu kurum tarafından yürütülmektedir. Dahası acil durumlarda Geçici Eğitim Merkezlerinde yürütülecek olan eğitim faaliyetlerinin planlama, izleme ve raporlama işlemleri yine Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı Yönetimi tarafından yürütülmektedir (MEB, 2016 c).

Söz konusu proje ile 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren ana okul, 1. sınıf, 5. sınıf ve 9. sınıf kayıtları GEM’de değil artık resmi okullarda yaptırılmaya başlanmıştır. Ayrıca, ara sınıflarda olan öğrenciler, resmi okullara geçmeleri yönünde teşvik edilmiştir (MEB, 2019 b). Suriyeli çocukların örgün okullara geçiş sürecinde uyumunu engelleyecek olan dil sorununun aşılması için GEM’lerde zorunlu Türkçe dersleri 15 saate çıkartılarak ve Türkçe eğiticiler görevlendirilerek çocuğun Türk eğitim sistemine geçişi hızlandırılmıştır (Bulut, Soysal ve Gülçiçek, 2018, s. 1213). PİCTES projesi kapsamında entegrasyon ve destekleme eylemleri gerçekleştirilmiştir.

PİCTES;“Türkçe, Arapça, dil eğitimi, telafi eğitimi, destekleme eğitimi, taşıma hizmeti, kırtasiye, ders kitabı ve giyim yardımı, farkındalık faaliyetleri, eğitim materyali, Türkçe sınav sistemi, rehberlik ve danışmanlık faaliyetleri, okul ve GEM’lere güvenlik ve temizlik personelinin sağlanması, eğitim ekipmanlarının sağlanması, öğretmen eğitimleri idari ve diğer personel eğitimleri ve izleme ve değerlendirme” faaliyetleri gibi yürütülmektedir(MEB, 2016ç).

2.4.2. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi 2

Daha önce değinilen verilere dayanarak ana okul ve lise düzeyinde Suriyeli çocukların azımsanmayacak bir bölümü farklı nedenlerden eğitim sisteminin dışında kalmaktadırlar. Bu noktadan hareketle PİCTES’in ikinci projesinde iki temel amaç belirlenmiştir:

- 1- Suriyeli çocuklara ve bu çocuklara ev sahipliği yapan ülkeye maddi yardım desteği sağlanması.

- 2- Çocukların çalışmalarını önlemek ve çocukları eğitime kazandırmak için öğrencilerin meslek liselerine yönlendirilmesi, FRIT bütçesinden çocuklara maddi yardım sağlanmasıdır.

Söz konusu teşvik uygulaması, çocukların meslek liselerinden mezun olduktan sonra aldıkları belge ile iş sahibi olmalarına imkân ve bu sayede ailelerinin geçimine katkı verecek şekilde tasarlanmıştır (MEB, 2018 b).

2.4.3. Türkiye’de mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için AB mali yardım programı

Facility for Refugees in Turkey (FRIT); PİCTES’in zeminini oluşturan bir programdır. Bu program AB ile Türkiye arasında Suriyeli vatandaşlar ve onlara ev sahipliği yapan ülkeler için sağlanan Mali Yardım programıdır. FRIT kapsamında Suriyeli çocuklar ve onlara kucak açan ülkeler için okul inşası ve donatımı için sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme kapsamında inşa edilecek 100 kadar okul Güney Doğu ve Doğu illerinde planlanmıştır (Avrupa Birliği Komisyonu, 2016). FRIT “programı kapsamındaki projelere ” maddi destek sağlanmaktadır ve mali yardım 2021 yılının ortasına dek sürdürülecektir. FRIT, Suriye vatandaşlarına “sosyal uyum yardımı, okul inşası”, çocukların dil sorunu aşmak için “Türkçe öğretmeni” istihdamı sağlamaktadır. Ayrıca okula giden çocuklara ulaşım hizmetleri de sağlanmaktadır (European Commission, 2018).

2.4.4. “PİCTES” projesi çerçevesinde uzman eğitici öğretici temini

Suriyeli çocuklara ilk etapta Arapça ile eğitim veren Geçici Eğitim Merkezleri MEB’e akredite edildiğinde 5 saatlik Türkçe dersleri eklenmiş, PİCTES projesi çerçevesinde bu süre 15 saate çıkarılmıştır (Taştan ve Çelik, 2017, s. 24-25). 2016-2017 eğitim öğretim yılında MEB tarafından yabancı uyruklu çocuklara sunulan kapsayıcı eğitim UNESCO tarafından da benimsenmiştir. “Kapsayıcı eğitim” bütün öğrencilerin ihtiyaçlarına göre eğitim süreçlerine dahil edilmektedir. Öğrencilerin sığınmacı, mülteci, din, etnik, soy ya da kız ve erkek hususları bakımından farklarına bakılmaksızın sosyal, kültürel, yaşamsal faaliyetlerden eşit düzeyde yararlanması amaçlanmaktadır. Kapsayıcı eğitim “öğrencilerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre ve topluma katılımı artırılarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltılarak cevap verme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Aktekin, 2017, s. 6).

Kapsayıcı eğitim çerçevesinde, Suriyeli çocuklara kaliteli bir eğitim sağlanmasında öğretmenlerin, yüksek motivasyon ve performans sahibi olmaları önemli görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin, tecrübeli ve iyi eğitilmiş olmaları, derslerin içeriğinin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi sağlanmıştır (*Talbottan* akt Yavuz ve Mızrak,2016,s.181). Bu durumdan hareketle, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından 2016-2018 yılları arasında Suriyeli öğretmenlerin performanslarını geliştirme güdüsüyle yetiştirme ve geliştirme projesi uygulanmıştır (MEB, 2017). Ayrıca, 15-26 Mayıs 2017 tarihleri arasında 2 bin 300 Türk Eğitici ve Rehberlik Danışmanına; Türkçe Öğretim Yöntemleri, Psiko-Sosyal Destek, Dil Öğretim Yöntemleri eğitim programı verilmiştir (MEB, 2019 c).

2.4.5. Suriyeli çocuklara şartlı eğitim yardımı

Suriyeli çocukların okullaşma oranını olumsuz biçimde etkileyen ekonomik nedenlerin üstesinden gelmek, etkin bir şekilde eğitimi sürdürmek ve çocukların ailelerine maddi yardım sağlamak amacıyla Avrupa Komisyonu İnsani Yardım ve Sivil Koruma Ofisi tarafından finans edilen ve MEB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türk Kızılay'ı ve UNICEF işbirliğiyle gerçekleştirilen “Şartlı Eğitim Yardımı”(ŞEY) programı oluşturulmuştur. Programla kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklara maddi yardım imkanı sağlanması hedeflenmektedir (MEB, 2017a). ŞEY ile Suriyeli ailelerin çocuklarının eğitimi engelleyen maddi koşullarının en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Bu durumda ailelerin çocuk yardımından sürekli faydalanabilmesi okula devam şartına bağlanmıştır. Maddi destek iki ayda bir kez olarak eğitim kademesine göre yapılmaktadır. Senede altı defa Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarında ödeme yapılmaktadır (MEB, 2017b).

2.4.6. PİCTES projesi kapsamında telafi eğitimi

1739 sayılı, Milli Eğitim Temel Kanununda yer alan 40. maddeye göre; Milli Eğitim Bakanlığı, genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak resmi okullara katılmamış bir çocuğun ya da eğitimine ara veren bir çocuğun örgün eğitime ulaştırılması amacıyla vatandaşa, “Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak” durumundadır (MEB, 1973). Vatandaşlık statüsüne sahip olanların dışında, aynı faaliyetlerin Türkiye sınırları

içerisinde bulunan mülteciler, vatansızlar ve geçici koruma altında olanlar için de yerine getirilmesi hususunda da son yıllarda çalışmalar yapılmıştır.

PİCTES projesi kapsamında Telafi Eğitim programı çerçevesinde; eğitime hiç katılmayan ya da eğitimine ara veren Suriyeli çocuklara telafi eğitim hakkı kazandırılmıştır. Farklı nedenlerden okula gitmeyen ya da ara veren 9-15 yaş aralığında Suriyeli çocukların resmi okullara kayıtlarını yaptırabilmek için PİCTES kapsamında Telafi Eğitim Programı yürütülmüştür. Telafi Eğitiminin taslağı, öğrencilerin beceri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak ve “Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP)” temel alınarak hazırlanıp uygulanmıştır. Telafi eğitime katılan çocuğun bilişsel yetenekleri standart bir seviyeye çıkartılarak gelecekte yaşayacakları sorunların üstünden gelebilecek şekilde Telafi Eğitim programında Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler derslerine yer verilmiştir. Ayrıca çocukların yaşadıkları uyum sorunlarını aşması ve savaşın olumsuz etkisini hafifletmesi amacıyla ayrı bir ders olarak Rehberlik dersi de verilmiştir (MEB, 2018 c).

Telafi eğitime katılan çocukların kabiliyetlerinin, ön bilgilerinin, dil becerilerinin, birbirinden farklı olması göz önünde bulundurularak “çerçeve öğretim programı” çeşitli düzeylere ayrılmıştır. Okur yazar olmayan, Türkçe az bilen, Türkçe okuma yazma bilen, Türkçe okuma yazıma bilen ve 4. Ve 5. Sınıf bilgi ve becerilerine sahip olanlar (MEB, 2018c).

2.4.7. Suriyeli çocuklara hızlandırılmış eğitim programı alan araştırması eğitimi (HEP)

Eğitim hakkına ulaşamayan, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Suriyeli çocuklar için MEB ve UNICEF işbirliği ile 21-23 Mart 2018 tarihleri arasında yürütülmüş “Hızlandırılmış Eğitim Programı “HEP” Alan Araştırması Eğitimi” adlı program ile 10-18 yaş aralığındaki çocukların sağlıklı bir biçimde resmi eğitim sistemine katılmalarını hızlandırmak amaçlanmıştır (MEB, 2018 ç).

HEP hizmetleri sadece 12 ilde bulunan 70 Halk Eğitim Merkezinde düzenlenmiştir. Çocukların resmi okullara entegre edilmesi amacıyla yoğun şekilde Türkçe dersleri okutulmuştur. HEP’e devam eden çocuk aynı zamanda ŞEY programından da faydalanmaktadır.

2.5. Suriyelilerin Eğitimine Dair Uygulamadaki Durum

Şu ana kadar 2011 ve sonrasında Türkiye'ye göç eden Suriyeli çocukların eğitimlerine ilişkin hukuki mevzuat ve devreye sokulan eğitim programları hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu alt bölümde ise, öğrenci sayıları üzerinden uygulamadaki durumu ortaya koymaya çalışacağız.

2.5.1. 2011- 2019 yılları arasında eğitim sisteminde bulunan öğrenci sayıları

Yıllara göre öğrencilerin okullaşma rakamları genel olarak bir artışın olduğunu göstermektedir. Yıllar geçtikçe okula giden öğrencilerin sayıları yapılan eğitim düzenlemeleri nedeniyle bir artış göstermektedir. Tablo 2.1'deki verilere göre, Suriyeli çocukların okullaşması 2011 yılında toplamda 34.000 iken, 2015-2016 eğitim öğretim yılında bu sayı 290.403'e çıkmıştır. Okullara yerleştirilmesi açısından tablo 2.1'i incelediğinde Suriyeli öğrenciler büyük oranda (% 76,9) GEM'lerde bulunmaktadır. Kızıl'a (2017, s. 217) göre Suriyeli ailelerin ülkelerine geri dönmeye istekli olmalarını ve öğrencilerin GEM dışında karşılaştıkları dil ve uyum sorunlarından kaynaklanmaktadır

Tablo 2.1. Yıllara Göre Okullaşan Suriyeli Öğrenci Sayısı

		2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Okul Öncesi	Gem	3.000	5.000	8.000	8.145	11.351
	Gem dışı	500	1.000	2.000	4.911	3.888
İlk Okul	Gem	13.000	23.000	33.000	43.720	129.403
	Gem dışı	4500	11.500	40.000	79.255	46.035
Orta Okul	Gem	7.000	13.000	20.000	22.595	56.738
	Gem Dışı	2.000	8.000	22.000	28.084	12.711
Lise	Gem	3.000	4.000	8.000	10.045	26.036
	Gem Dışı	1.000	2.000	6.000	13.144	4.241
Toplam	Gem	26.000	45.000	69.000	84.505	223.528
	Gem Dışı	8.000	22.500	70.000	125.394	66.875
	Genel Toplam	34.000	67.500	139.000	209.899	290.403

Çocukların okula ulaşamamasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisinin yoksulluk, ikincisinin ise erken evlilik olduğu söylenebilir. Dorman'a

(2014) göre Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı kadınlarda 18 yaş altı evlilik veya çocuk evlilik oranı Suriye’dekine oranla daha fazladır (Yavuz ve Mızrak, 2016 , s. 193).

Tablo 2.2. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim öğretim yılları arasında ülkemizde eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı

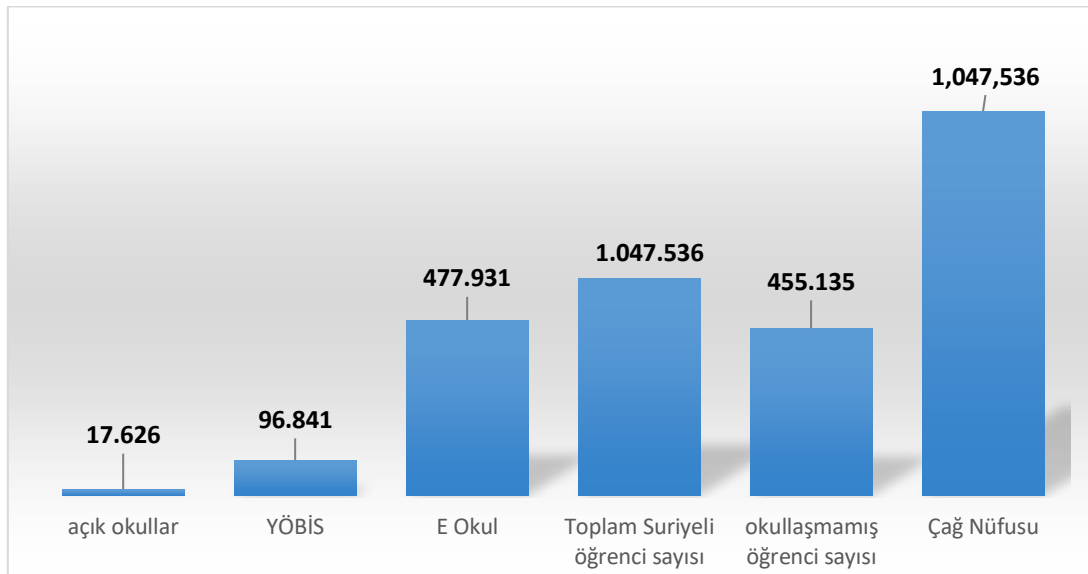
Yıllar	Resmi Okul	Resmi Okula Kayıtlı Toplam Öğrenci Oranı	Geçici Eğitim Merkezi	Geçici Eğitim Merkezi Toplam Oranı	Kayıtlı Toplam Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
2016-2017	201.505	%40,91	291.039	%59,09	492.544	833.039	%59
2017-2018	382.343	%63,31	221.586	%36,69	603.929	976.200	%61,87

(MEB, 2018 d)

Tablo 2.2’de MEB verilerine göre, 2016-2017 ders yılında okul çağındaki çocuk sayısı 833.039’dur. YÖBİS’e ve e-okula kayıtlı öğrenci sayısı ise 492.544’dür. Yüzdelik olarak bakıldığında okullaşma oranı %59’dur. 2017-2018 eğitim öğretim yılına gelindiğinde okul çağındaki çocuk sayısı 976.200 iken YÖBİS’e ve e-okula kayıtlı öğrenci sayısı 603.929’dur. Okullaşma oranı %61,87’ye çıkmıştır. Görüldüğü gibi öğrencilerin yıl geçtikçe okullaşma oranı az da olsa artış göstermiştir (MEB, 2018 d).

2.5.2. 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenci sayısı

Grafik 2.3. 2018-2019 Eğitim öğretim yılında okullara göre eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı

(MEB, 2019 ç)

Grafik 2.3'e bakıldığında MEB verilerine göre Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli nüfusun 1.047.536 olduğu görülür. Yaklaşık olarak bu nüfusun %43,4'ü, 455.135 kişinin eğitime erişimi sağlanamamıştır. Eğitime erişimi sağlananların toplamı 592.401'dir. Bu öğrencilerin okullara dağılımına bakıldığında ise en fazla öğrencinin 477.931 öğrenci ile resmi okullarda bulunduğu görülür. Bunun temel nedeni olarak 2016 yılında hayata geçirilen PİCTES projesi ile öğrencilerin kademeli olarak resmi okullara geçişinin sağlanması olduğu söylenebilir. 2019 yılında GEM'lere giden öğrenci sayısı 96.841 ve açık okullara giden öğrenci sayısı ise 17.629'dur.

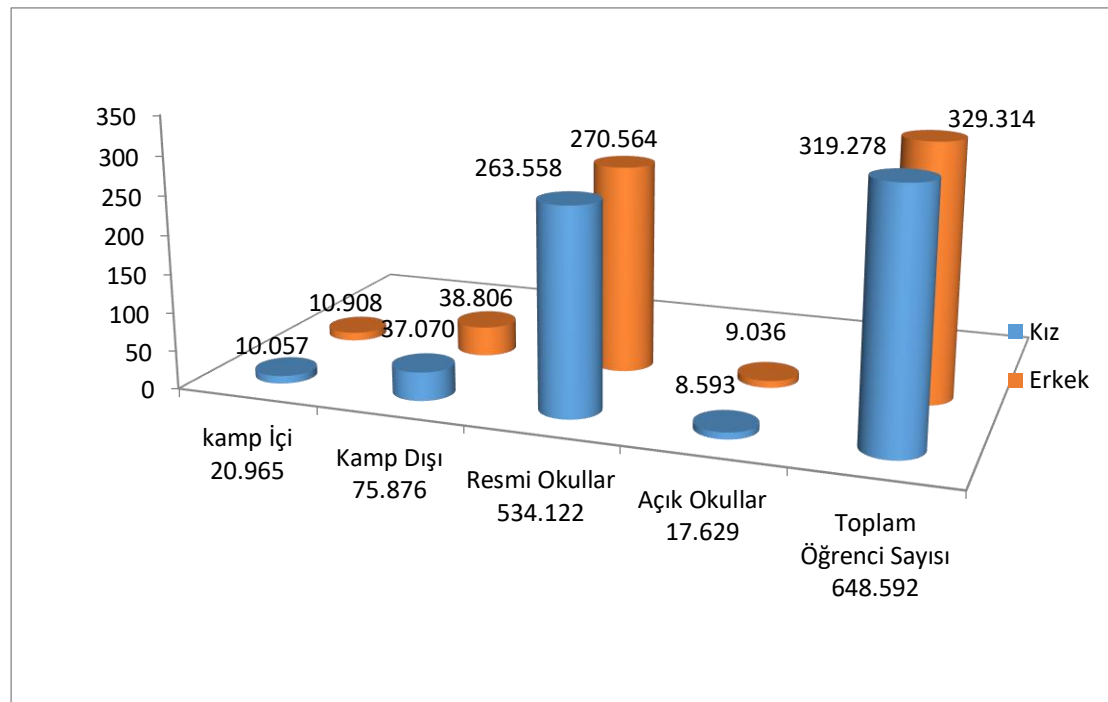
Tablo 2.3. Sınıf seviyelerine göre okullaşma sayı ve oranları

Sınıf	E Okul Kayıtlı Öğrenci	YÖBİS Kayıtlı Öğrenci	Toplam	Eğitim Kademelerine Göre	Çağ Nüfusu Toplam	Kademelerine Göre Toplam Çağ Nüfusu	Yüzde
Okul Öncesi 5 yaş	30.697	1.406	32.103	32.103	95.094		%33,76
1. Sınıf (6 yaş)	99.787	592	100.379	369.622	101.529	382.748	%96,57
2. Sınıf (7 yaş)	92.975	1.090	94.065		99.667		
3. Sınıf (8 yaş)	70.225	2.775	73.000		94.065		
4. Sınıf (9 yaş)	55.320	46.858	102.178		73.000		
5. Sınıf (10 yaş)	67.461	907	68.368	175.019	102.178	300.458	%58,25
6. Sınıf (11 yaş)	42.824	2.681	45.505		68.368		
7. Sınıf (12 yaş)	22.384	10.043	32.427		45.505		
8. Sınıf (13 yaş)	13.777	14.942	28.719		32.427		
9. Sınıf (14 yaş)	20.250	391	20.641	71.848	28.719	269.236	%26,69
10. Sınıf (15 yaş)	10.274	846	11.120		20.641		
11. Sınıf (16 yaş)	5.331	4.171	9.502		11.120		
12. Sınıf (17 yaş)	2.812	7.148	9.960		9.502		
HEP A-B Lise Hazırlık	5	2.991	2.996		9.960		
Açık Okullar	17.629	0	17.629		2.996		
Toplam öğrenci Sayısı	551.751	96.841	648.592		17.629		
				648.592	1.047.536	1.047.536	%61,92

(MEB, 2019 ç)

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli öğrencilerin sınıf kademelerine göre okullaşma oranı Tablo 2.3'te verilmektedir. Tabloya göre en çok okullaşma seviyesine ilkokul %96,57 oran ile sahip iken, en az okullaşma oranı ise lise düzeyinde %26,69 oranla gerçekleşmektedir. 5-17 yaş itibariyle okulda olması gereken çocuklarla okula giden çocuk oranı arasında en büyük boşluk lise düzeyinde, 15-18 yaş aralığında görülmektedir. Lise düzeyindeki bu boşluğu yaratan temel neden Çelik ve Taştan'a (2017 e, s.36) göre; bu yaştaki çocukların çalışmak zorunda olmalarıdır. Çocuklar, ailelerinin reisleri var olsa bile potansiyellerine göre ücreti daha düşük işlerde çalışmak zorunda kaldıklarından veya savaşta babalarını kaybettiklerinden dolayı ailelerini geçindirmek için çalışmak zorunda olan çocuklardır. Bu çocukların ailelerini geçindirmeleri için emeklerine ihtiyaç duyulmakta onun için okula gidememektedirler.

Grafik 2.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okullaşma sayıları

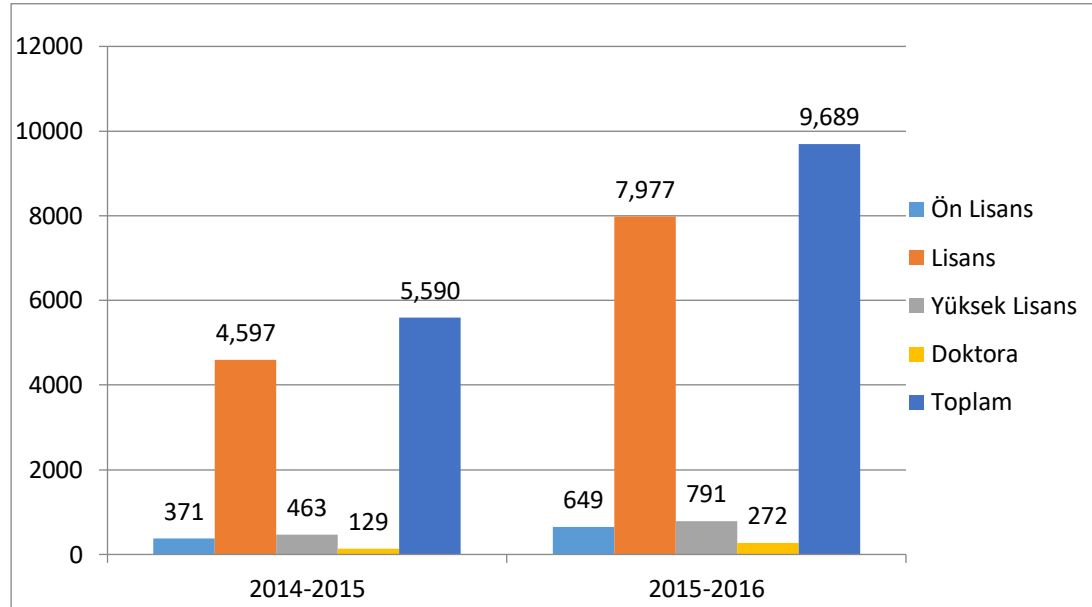

(MEB, 2019 ç)

Grafik 2.4.'te geçici koruma altındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre okullaşma oranları gösterilmektedir. Bu grafiğe göre toplam erkek öğrencilerin okullaşma oranı toplam kız öğrencilere göre daha yüksektir. Kız ve erkek öğrencilerin durumuna kamp içi, kamp dışı, resmi okullar ve açık okullar olarak da bakıldığında da erkek öğrencilerin sayısının kız öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir.

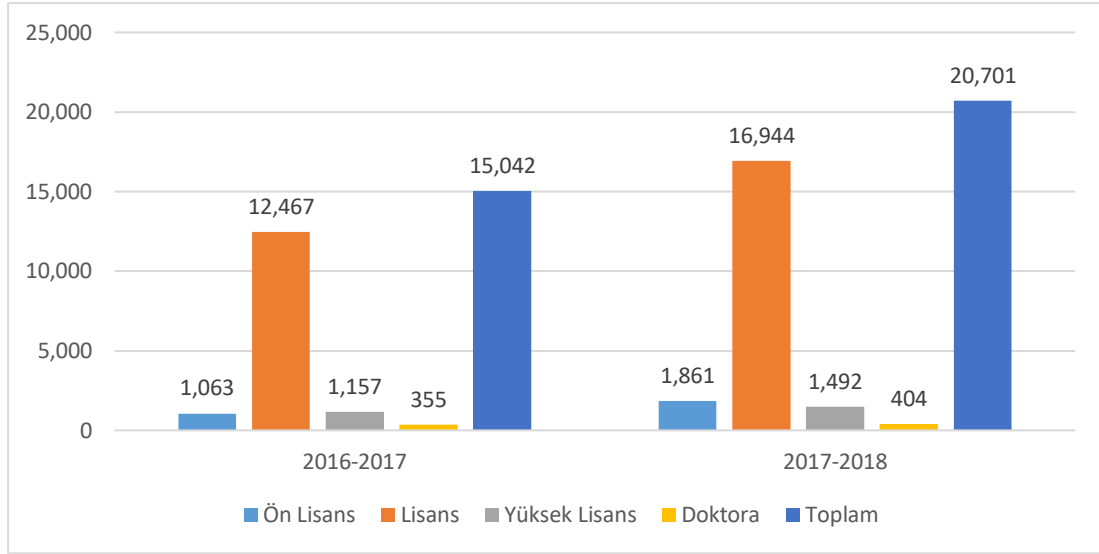
2.4.3. 2014-2018 Yılları Arası Yüksek Öğretime Erişen Öğrenci Sayısı

Grafik 2.4.4. 2014–2015 ve 2015-2016 eğitim öğretim yılları arasında yüksek öğretime erişen öğrenciler

Grafik 2.4’te 2014-2015 ve 2015-2016 Eğitim Öğretim yıllarında Yüksek Öğretim programına kabul edilen Suriye uyruklu öğrencilerin sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 2015-2016 yılını kapsayan eğitim döneminde yükseköğretimin her kademesinde öğrenci sayısında artış görülmektedir. Bununla birlikte her iki yılda da lisansa devam eden öğrenci sayısı diğer kademelerden daha yüksektir. En düşük düzey ise doktora görülmektedir. (MEB, 2019 ç)

Grafik 2.5. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılları Arası Yüksek Öğretime Erişen Öğrenciler

Grafik 2.5'te ise 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim yıllarında Yüksek Öğretim programında kademelere göre Suriye uyruklu öğrenci sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 2016-2017 eğitim öğretim yılında öğrenci toplam sayısı 15.042 iken bir sonraki eğitim öğretim döneminde öğrenci sayısı 20.701'e ulaşmıştır. 2017-2018 yılları arasında kademelere göre bakıldığında en yüksek artış gösterenin lisans kademesi olduğu görülmektedir (MEB, 2019 ç).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM FAALİYETLERİ ve BATMAN ÖRNEĞİ

Şu ana kadar savaş nedeniyle 2011 sonrasında Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin genel durumlarını ve eğitim konusunda karşılaştıkları meseleleri geliştirilen hukuki mevzuat, kurumlar ve bir takım istatistiki veriler üzerinden açıklamaya çalıştık. Bu bölümde ise, bütün bu çabaların uygulamadaki sonuçlarını bir alan araştırmasına dayalı olarak Batman ilinde bulunan lise düzeyindeki Suriyelilere yönelik faaliyetler üzerinden analiz edeceğiz.

3.Batman'da Suriyeli Çocuklara Yönelik İlk Eğitim Faaliyetleri

İç savaşın başlaması ile birlikte genelde yasa dışı yollarla Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarının etkilendikleri en önemli hususlardan biri okula devam etme konusunda yaşadıkları sorundur. Gün geçtikçe sayıları artmaya devam eden Suriye vatandaşlarının yaşam temel hakları ve özellikle eğitim hakkı konusunda yaşadıkları sorunlar giderek büyümüştür. Sorunun büyümesi ile beraber uluslararası kurumlar, belediyeler, dernekler, STK'lar tarafından sorunların çözümü için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Batman özelinde konuyla ilgili ilk girişimi Suriye Can Derneği başlatmıştır. Dernek, Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden okulun açılması için izin almış ve fiziksel koşulların tamamlanması için AFAD İl Müdürlüğü'nden destek alarak 01.11.2013 tarihinde Can Okulunu kurmuştur.

2013-2014 eğitim öğretim yılında Can okulunda bulunan 1400 Suriyeli öğrenciye 33 öğretmen tarafından Suriye'de verilen eğitime benzer bir eğitim verilmiştir. Arapça verilen eğitimin temel mantığı ülkelerine geri dönmeleri durumunda yabancılık yaşamamaları idi. Bu süreçte ayrıca öğrencilere Arapçanın yanı sıra İngilizce, Kürtçe, Türkçe dersleri de verilmiştir. Ancak başlangıçta Suriye müfredatı ile ilgili bir taslağın olmaması nedeniyle öğrencilere Libya müfredatlı bir eğitim verilmiş ve mezun olan öğrencilere eğitimleri sonunda Libya konsoloslğunun onayladığı diploma verilmiştir. Ancak bu durum 2014-2015 eğitim öğretim yılında Suriye müfredatının revize edilmesi ile birlikte bu durum sona ermiş ve oluşturulan yeni Suriye müfredatı öğrencilere okutulmaya başlanmıştır.

Öğrenci sayılarında yaşanan artış ile birlikte 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren Can Okulunun yetersiz olduğu görülmüş ve Dost Okulu adında yeni bir eğitim kurumu Suriyeli öğrenciler için faaliyete geçmiştir. Bu süreç içerisinde Can Okulu, Can

Derneği ve hayırsever bağışçılar tarafından finanse edilirken, Dost Okulu yardımseverler tarafından desteklenmiştir. Ancak bu durum 2015 yılında değişmiş ve okul UNICEF tarafından finanse edilmeye başlanmıştır. 03.10.2016 tarihinde hayata geçirilen PİCTES projesi ve bu projenin zeminini hazırlayan FRIT programı bu okulu finanse etmiştir.

2017-2018 eğitim öğretim yılında tek çatı altına alınmış bu iki okul, Geçici Eğitim Merkezi adını almıştır. Geçici Eğitim Merkezinde olan Suriyeli öğrenciler kademeli olarak resmî okullara alınmıştır. Bu Merkez 2019-2020 eğitim öğretim yılında kapatılmıştır.

2018-2019 eğitim öğretim yılında Batman ilinde eğitime devam eden lise düzeyinde olan Suriyeli öğrencilerin sayısı 210'dur. Bu öğrencilerin 79'u GEM'de, 143'ü ise resmî okullardadır (MEB,2018).

Fotoğrf 4.1. Batman'da Suriye Can Okulu

Fotoğraf 4.2. Batman Eğitim Merkezi

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Avrupa Birliği ile Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan ve 03.10.2016 tarihinde hayata geçirilen PİCTES projesinin temel amacı Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesidir. Bu proje kapsamında geçici eğitim merkezlerinde eğitim gören Suriyeli öğrencilerin resmî okullara kademeli olarak geçmeleri ve kaliteli bir eğitim almalarının sağlanması amacıyla Türkçe eğitimi, kırtasiye ders kitabı ve giyim yardımı, taşıma hizmeti, farkındalık faaliyetleri, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri vb. hizmetleri sunulmuştur. bu araştırmada Türkiye'nin Batman ilinde okula devam eden Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda sağlıklı sonuçlara ulaşmak için araştırmada sadece lise düzeyinde olan öğrencilere yer verilmiştir. Ayrıca bu araştırmada öğrencilerin yaşadıkları çeşitli sorunların dil, entegrasyon ve ekonomik sorunları gibi çözümünü için ne tür önlem ve yaklaşımların alınabileceği ortaya konmuştur.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada Batman’da GEM’de ve resmî okullarda eğitim gören lise düzeyindeki Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Şüphesiz ilkokul ve ortaokul düzeyinde de eğitim gören Suriyeliler bulunmaktadır. Ayrıca okul dışında eğitime ihtiyaç duyan her yaştan Suriyelinin varlığından da söz etmemiz mümkün. Ancak bütün bir Suriyeli popülasyonunun eğitim meselesini tek bir alan çalışması içerisine sığdırmak verimli olamayacağı için, sağlıklı ve nitelikli sonuçlara ulaşmak açısından bu çalışma lise düzeyindeki öğrencileri kapsamıştır. Araştırmanın örneklemi ise 2018-2019 eğitim-öğretim yılında GEM ve resmî okullarda lise düzeyinde eğitim gören 200 Suriyeli öğrenci oluşturmuştur.

3.3. Veri Oluşturma Tekniği

Yapılan araştırmada veri toplamasında resmî okullarda ve GEM’de bulunan lise öğrencilerine iki anket formu hazırlanmıştır. Bu iki anketin ortak ve farklı soruları bulunmaktadır. Farklı sorular ise resmî okullarda bulunan Suriyeli öğrencilere yönelik sorulardır. Buradaki amaç GEM dışındaki resmî okullarda eğitim gören öğrencilerin dışlanma ve ötekileştirme gibi davranışlara maruz bırakılıp bırakılmadıklarını tespit etmektir.

İki anket formu da çift bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü demografik ve sosyoekonomik sorulardan oluşurken, ikinci bölümünde üç grup soru halinde Suriyeli öğrencilerin durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Dil, uyum ve ekonomik sorunları ortaya çıkarmaya çalışan sorular bu üç soru grubunu oluşturmaktadır.

3.4. Veri Analizleri

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Somut bilgilere ulaşmak amacıyla araştırmanın ana bölümlerini oluşturan dil sorunları, uyum sorunları ve ekonomik sorunlar üzerinde betimsel istatistikler yapılmış ve elde edilen sayısal veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

3.5. Etik Hususlar

Araştırma öncesinde Batman Üniversitesi’nden Etik Kurulu onayı ve Batman Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni alınmıştır. Anket formunun uygulaması aşamasında etik kurallara uygun olarak okul müdürlüklerinden izin alınmıştır.

Görüşülen öğrencilere de anketin amacı hususunda bilgi verilip öğrencilerin rızası alınarak anket formları doldurulmuştur.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Süresi

Araştırma kapsamında hazırlanan anket formu Batman'daki GEM ve resmî okullarda bulunan lise düzeyindeki Suriyeli öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ikinci yarısında gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenindeki bütün öğrencilere ulaşabilmek adına, okul ziyaretleri sırasında görüşme imkânı bulunamayan bazı öğrencilerle okul idarelerinin de bilgisi dâhilinde, okul dışında görüşülmüştür. Bu nedenle araştırma için öngörülen süre daha uzamıştır. Araştırmada anketin uygulanması için yapılan görüşmeler 20-30 dakika civarında sürmüştür. Araştırma, araştırmacı ile Türkçe ve Arapça bilen 3 yardımcı tarafından yürütülmüştür.

3.7. Batman'da Lise Düzeyindeki Suriyeli Öğrencilerin Demografik ve Sosyoekonomik Bazı Bilgileri

Bu bölümde alan araştırması kapsamında görüşülen 200 Suriyeli öğrencinin demografik ve sosyoekonomik bazı bilgileri, cinsiyet ve yaş dağılımı, eğitime başlama durumu, öğrencinin Türkiye'de kalma süresi, okuma süresi, sınıf düzeyi, anne ve babanın eğitim seviyeleri, öğrencinin çalışma durumu ve maddi destek alma durumu vb. bazı kıstaslara göre aşağıda tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 3.1. Suriyeli öğrencilerin demografik ve sosyoekonomik özellikleri

Demografik ve Sosyoekonomik Özellikler		GEM		Resmî okul	
		N	%	N	%
Öğrencilerin cinsiyet dağılımı	Kadın	48	60.8	74	61.2
	Erkek	31	39.2	47	38.8
Yaş dağılımı	14-15 yaş			57	47.1
	16-17 yaş	47	59.5	53	43.8
	18 yaş ve üzeri	32	40.5	11	9.1
Eğitime başlama yeri	Geçici eğitim merkezi	77	97.5	96	79.3
	Resmî okul	2	2.5	25	20.7
Türkiye'de kalma süresi	1 yıldan az	5	6.3	1	0.8
	1-3 yıl	15	19.0	23	19.0
	4-6 yıl	39	49.4	76	62.8
	7ve üzeri yıl	20	25.3	21	17.4
	1 yıldan az	17	21.5	3	2.5
	1-3 yıl	23	29.1	37	30.6

Türkiye’de okuma süresi	4-6 yıl	34	43.0	74	61.2
	7 ve üzeri yıl	4	5.1	7	5.8
Sınıf düzeyi	9. sınıf			66	54.5
	10. sınıf			29	24.0
	11. sınıf	43	54.4	14	11.6
	12. sınıf	36	45.6	12	9.9
Anne öğrenim düzeyi	Okur yazar değil	16	20.3	20	16.5
	Okur yazar	3	3.8	7	5.8
	İlk okul	4	5.1	14	11.6
	Orta okul	23	29.1	38	31.4
	Lise	16	20.3	22	18.2
	Üniversite ve üstü	17	21.5	20	16.5
Baba öğrenim düzeyi	Okuryazar değil	7	8.9	7	5.8
	Okuryazar	2	2.5	5	4.1
	İlkokul	3	3.8	7	5.8
	Ortaokul	22	27.8	26	21.5
	Lise	20	25.3	36	29.8
	Üniversite ve üstü	25	31.6	40	33.1
Öğrencinin çalışma durumu	Çalışıyorum	29	36.7	23	19.0
	Çalışmıyorum	47	59.5	92	76.0
	İş arıyorum	3	3.8	23	19.0
Öğrencilerin maddi destek alma durumu	Evet	25	31.6	79	65.3
	Hayır	54	68.4	42	34.7

Yapılan çalışma çerçevesinde resmî okullardan ankete katılan 121 öğrencinin demografik özelliklerine bakıldığında, katılımcıların%61,2’sinin kadın, %38,8’inin ise erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin yaş dağılımı olarak %47,1’i 14-15 yaş grubunda, %43,8’i 16-17 yaş grubunda yer almakta ve neredeyse eşit bir dağılım göstermektedir. 18 yaş ve üzeri katılımcıların oranı ise %9,1 ile düşük seviyeyi yansıtmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin %79,3’ü Türkiye’ye ilk geldiğinde eğitimine GEM’lerde başlarken resmî okullarda eğitime başlayan öğrencilerin oranı %20,7’dir. Öğrencilerin yaklaşık beşte biri eğitime resmî okullarda başlamışlardır.

Öğrencilerin Türkiye’de kalma süresi incelendiğinde, 4 ile 6 yıl kalanların %62,8 gibi büyük bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Türkiye’de ikametleri 1 yıldan az olanların oranı %0,8 olarak en düşük seviyededir. Ankete katılan öğrencilerin %61,2’si 4-6 yıl, %30,6’sı 1-3 yıl, %2,5’i ise 1 yıldan az olmak üzere Türkiye’de eğitim hizmeti almışlardır. Öğrencilerin Türkiye’de kalma süresi ve Türkiye’deki eğitim süresi

karşılaştırıldığında, 7 ve üzeri yılda Türkiye’de olan öğrenci sayısı 21 iken aynı süre içerisinde eğitim alanların sayısı 7 olmaktadır. Aynı şekilde 1-3 yıllık süreyle Türkiye’de bulunan öğrencilerin sayısı 23 iken 1-3 yıllık süreyle eğitim alan öğrenci sayısı 37 olduğu görülmüştür. Bu durumda katılımcı öğrencilerin bir kısmının eğitimlerinin kesintiye uğradığını söylemek mümkündür.

Öğrencilerin sınıf dağılım durumu incelendiğinde 9. Sınıf seviyesinde olan oranı %54,5, 10. sınıfa gidenlerin oranı %24,0, 11. sınıfa gidenlerin oranı %11,6, 12. sınıfa gidenlerin oranı ise %9,9 olmaktadır. Görüldüğü gibi sınıf seviyesi arttıkça Suriyeli öğrencilerin okullaşma oranının düştüğü görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin %16,5’i okuryazar olmayıp %5,8’i okuryazar, % 11,6’sı ilköğretim mezunu, %31,4’ü ortaokul mezunu %18,2’si lise mezunu ve %16,5’i üniversite ve üstü eğitimi almıştır. Babaların eğitiminin düzeyine bakıldığında % 5,8 okuryazar olmayınca %4,1 okuryazar, %5,8 ilköğretim mezunu, %12,5 ortaokul mezunu %29,8 lise mezunu ve %3,1’i üniversite ve üstü eğitim almışlardır. Öğrencilerin babalarının eğitim seviyesinin annelerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ankete cevap veren katılımcı öğrencilerden %19’u aktif olarak bir işte çalışmaktadır. Çalışmayanların oranı %76’dır. İş arıyorum diyenlerin oranı ise %5’tir. Öğrencilerin çalışmaları veya iş aramaları ailelerinin düşük gelire sahip olmasıyla ilişkilendirilebilir. Yani, ailelerin ekonomik olarak düşük bir gelire sahip olmaları nedeniyle öğrencilerin bir kısmı çalışmakta ya da iş aramaktadır.

Resmî okullardan ankete katılan 121 öğrenciden %65,3’ü şartlı eğitim yardımı programı tarafından verilen maddi destekten faydalanırken bu maddi destekten faydalanmayanların oranı ise %34,7’dir.

Ankete katılan ve GEM’de okuyan 79 öğrencinin bazı demografik ve sosyoekonomik bilgileri incelendiğinde ise veriler şu şekildedir: Öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %60,8’i kadın ve %39,2’si erkeklerden oluşmaktadır. Yaş değişkenine göre; 14-15 yaş grubunda olan öğrenciler entegrasyon programı sayesinde resmî okullarda oldukları için öğrenciler sadece 16-17 ve 18 yaş ve üzeri yaş gruplarının arasında dağılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin Türkiye’ye göç ettiklerinde ilkin %97,5’inin GEM’de, %2,5’inin ise resmî okullarda eğitime başlamıştır. Bunun ilk nedeni Suriyelilerden sadece yasal yollarla giriş yapan öğrenciler resmî okullarda eğitim görebiliyordu. Diğer nedeni ise kısa bir süre sonra Suriye’ye geri dönme varsayımından kaynaklıydı.

Öğrencilerin Türkiye’de kalma süresine bakılacak olursa, yarısına yakını yani %49,4’ü 4-6 yıldır Türkiye’de olduklarını ifade ederlerken bir yıldan az diyenler %6,3’ü, 1-3 yıl diyenler %19’u ve 7 ve üzeri yıl diyenler ise %25,3’ü oluşturmaktadır. Öğrencilerin okuma süresine bakıldığında 1 yıldan az seçeneğine katılan öğrencilerin oranı %21,5 iken, 7 ve üzeri yıl %5,1’dir. 7 ve üzeri yıllık bir süre zarfında Türkiye’de kalan öğrenciler ve aynı süre içerisinde okuyan öğrenciler karşılaştırıldığında öğrencilerin eğitimlerine ara verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri incelendiğinde %54,5’inin 11. Sınıfta okuduğu, 12. Sınıfa giden öğrenci sayısının ise %45,6 olduğu görülmektedir. Ankete cevap veren öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumu karşılaştırıldığında babaların annelere göre daha yüksek bir eğitime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin annelerinden “okuryazar değil” seçeneğini işaretleyenlerin yüzdelik oranı 20,3 iken babaların ise %8,9’dur. Annelerin “Üniversite ve üstü” yüzdelik oranı 20,5 iken babaların oranı %31,6’dır. Öğrencilerin çalışma durumlarına bakıldığında ankete katılan öğrencilerden %36,7’si çalışırken, iş arıyorum diyen öğrencilerin oranı %3,8 ve çalışmayanların oranı ise %59,5 olarak hesaplanmıştır.

GEM’den ankete katılan 79 öğrenciden, ŞEY programının desteğinden faydalanan öğrencilerin oranı %31,6 iken bu programdan faydalanmayan öğrencilerin oranı %68,4’tür.

Sonuç itibarıyla, ankete katılan öğrencilerin eğitime ara verme, öğrencilerin çalışması, ailenin düşük geliri, ŞEY programından faydalanamama gibi sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Demografik ve sosyoekonomik durumlarına ilişkin bu genel tespitlerin ardından, daha önce de ifade ettiğimiz gibi anketimizin konu soruları üç ana grup halinde üretilmiş ve elde edilen veriler ışığında Suriyeli öğrencilerin dil ve eğitim sorunları, ekonomik sorunları ile uyum ve entegrasyon sorunları ortaya konmaya çalışılmıştır.

1- Dil ve Eğitim

Bu bölümde dile verilen önemden hareketle çalışmamıza katılan Suriyeli öğrencilerin ilk olarak dil başarı durumları incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde öğrencilerin sadece ders esnasında anlamakta zorluk çekmeleri değil, aynı zamanda en fazla hangi branşlarda zorluk çektikleri de ele alınmıştır. Dahası kitapların içerikleri, öğretmenlerin performansı ve öğrencilerle ilgileri, okulların imkânları, öğrencinin eğitimi için yapılan düzenlemelerin ne kadar olumlu oldukları ve öğrencinin eğitimine

etki eden Türkiye’de geçici kalma durumu gibi konular da incelenmiştir. Bunlarla ilgili sorulara dair sayı ve yüzde analizleri aşağıda görüldüğü gibi tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 3.2. Yeni bir alfabeye alışmakta zorlanıyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	28	28	14	17.7
Katılıyorum	34	34	23	29.1
Kararsızım	13	13	16	20.3
Katılmıyorum	28	28	18	22.8
Kesinlikle katılmıyorum	18	18	8	10.1
Toplam	121	121	79	100.0

Ankete katılan öğrencilerin dil durumuna ilişkin veriler Tablo (3.2’de) sunulmaktadır. Resmî okullardaki öğrencilerin %28’i “Yeni bir alfabeye alışmakta zorlanıyorum.” cümlesine “kesinlikle katılıyorum” cevabını verirken, “katılıyorum” cevabını verenlerin oranı %34 olmuştur. Ancak “katılmıyorum” cevabını veren öğrencilerin oranı %28 ve “kesinlikle katılmıyorum” cevabını veren öğrencilerin oranı %18’dir.

GEM’deki öğrencilerin ise bu husus hakkında %17,7’si “*kesinlikle katılıyorum*” cevabını verirken, “katılıyorum” cevabını tercih eden öğrencilerin oranı %29,1’le en yüksek oran olduğu görülmektedir. Ayrıca, GEM’deki öğrencilerden “*katılmıyorum*” diyenlerin oranı %22,8 iken “kesinlikle katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı %10,1’dir.

Görüldüğü gibi GEM’deki öğrenciler resmî okullardaki öğrencilere göre daha az dil sorunu yaşadıkları göstermektedirler. Bunun sebebi resmî okullarda eğitimin ağırlıklı olarak Türkçe yapılması ve GEM’deki öğrencilerin ise Arapça eğitim görmesidir. Bir başka deyişle, öğrenciler eğitim dilinden kaynaklı sorun yaşamaktadırlar. Öğrencilerin yaşadıkları dil sorunundan kaynaklı olarak sadece eğitim yaşamlarında değil sosyal ve ekonomik yaşamlarında da sorun yaşayacaklarını söylemek mümkündür.

Tablo 3.3. Türkçeyi iyi bilmediğim için okul derslerini anlamakta zorlanıyorum

	Resmî Okul		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	34	28.1	15	19.0
Katılıyorum	33	27.3	31	39.2
Kararsızım	15	12.4	4	5.1
Katılmıyorum	27	22.3	19	24.1
Kesinlikle katılmıyorum	12	9.9	10	12.7
Toplam	121	100.0	79	100.0

Öğrencilerin ders anlatımı esnasında karşılaştıkları izleme sorununun tespiti açısından Türkçeyi iyi bilmedikleri için dersleri anlayıp anlamadıkları ayrı bir soru olarak sorulmuştur. Tablo (3.3'te) sunulan veriler incelendiğinde resmî okullardan ankete katılan öğrencilerin en yüksek oranla %28,1 “*kesinlikle katılıyorum*” seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. “*Katılıyorum*” diyen öğrencilerin oranı %27,3’tür. Öğrencilerden “*katılmıyorum*” seçeneğini işaretleyenlerin oranı %22,3 iken, “*kesinlikle katılmıyorum*” seçeneğini işaretleyen oranı %9,9’dur.

GEM’deki öğrencilerin durumuna ilişkin ise “*kesinlikle katılıyorum*” diyenlerin oranı %19 iken çoğunlukla %39,2’sinin “*katılıyorum*” seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. Ayrıca “*katılmıyorum*” diyenlerin oranı %24,1 ve “*kesinlikle katılmıyorum*” diyenlerin oranı ise %12,7’dir.

Görüldüğü gibi resmî okullardaki öğrencilerin yarısından fazlası dersi izleme sorunu yaşarken, GEM’deki öğrencilerin ise yarıya yakını dersi izleme sorunu yaşamaktadır. 2018 yılında Öztürk tarafından yapılan bir araştırmada Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları dil sorunu nedeniyle kendi yerli akranları ile eğitim görürken “*dersten sıkılma*” ve “*dersi anlamama*” sorunları ile karşılaşmaları (Öztürk, 2018, s. 66) araştırmamızın sonuçlarını da doğrulamaktadır.

Tablo 3.4. Öğrencilerin en fazla hangi derslerde güçlük çektiklerinin incelenmesi

	Resmî okullar		GEM	
	N	%	N	%
Biyoloji	21	17.4	1	1.3
Tarih	17	14.0	5	6.3
Türkçe	31	25.6	15	19.0
Matematik	28	23.1	38	48.1
Coğrafya	9	7.4	9	11.4
Yabancı dil	2	1.7	2	2.5
Arapça	0	0.0	1	1.3
Kimya	1	0.8	3	3.8
Fizik	6	5.0	4	5.1
Diğer	6	5.0	1	1.3
Toplam	121	100.0	79	100.0

Öğrencilerin en çok hangi derslerde zorluk yaşadıkları da kendilerine sorulmuştur. Tablo verilerine bakıldığında resmî okullarda Türkçe %25,6 ve matematik %23,1'le ilk iki sırada yer alırken, kimya yüzde %0.8, yabancı dil yüzde %1,7'dir.

GEM'deki öğrencilerin en çok hangi derslerde zorluk çektiklerine bakıldığında öğrencilerin neredeyse yarısına yakını %48,1'i "*Matematik*" dersi, öğrencilerin %19'u "*Türkçeyi*" seçmişlerdir.

Anlaşıldığı üzere öğrencilerin çoğu Matematik ve Türkçe derslerinde zorluk çekerken, ana dilleri olması nedeniyle Arapça en az zorluk çekilen derstir. Arapçadan, resmî okullardaki hiçbir öğrenci zorluk çekmezken, GEM'de sadece 1 öğrencinin zorluk çektiği görülmektedir.

Tablo 3.5. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen kitapların içeriği yetersizdir

	Resmî okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	12	9.9	15	19.0
Katılıyorum	22	18.2	31	39.2
Kararsızım	10	8.3	4	5.1
Katılmıyorum	55	45.5	19	24.1
Kesinlikle katılmıyorum	22	18.2	10	12.7
Toplam	121	100.0	79	100.0

Resmî okullarda ve GEM'deki öğrencilerin gördükleri kitapların içeriğine ilişkin de bir soru sorulmuştur (Tablo 3.5.) "Kitaplar içerik olarak yetersizdir." ifadesine verilen yanıtlar şu şekildedir: Resmî okullarda öğrencilerin yüksek oranla %45,5'i "katılmıyorum" dediği görülmüştür. Öte yandan öğrencilerin "kesinlikle katılıyorum" seçeneğine yüzde %9,9 ve "katılıyorum" seçeneğine ise %18,2'le cevap verdikleri görülmüştür. "Kitapların içeriği yetersizdir." ifadesine katılan öğrencilerin bu düşünceleri büyük ihtimalle dil yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

GEM'deki öğrencilerin kitap içeriklerine ilişkin ne cevap verdiklerine bakacak olursak; "kesinlikle katılıyorum" ifadesine yer veren öğrencilerin oranı %19 iken "katılıyorum" ifadesine yer veren öğrencilerin oranı ise %39,2'dir. Bu cevaplardan anlaşıldığı üzere her beş öğrenciden üçü kitapların içeriğini yetersiz görmektedirler. Bunun önemli bir nedeni GEM'de okutulan Türkçe kitapların içerdiği dil seviyesi öğrenciler illerde dersleri sırf Türkçe olarak resmî okullarda göreceklelerinde bu kitapların öğrencileri yetiştirildiğinde yetersiz olacaklarını düşünülmektedir. Sadece Türkçe öğrenimine yönelik kitaplar olduğu için diğer derslerin (Matematik, Biyoloji, Fizik, Kimya dersleri gibi) olmayışı öğrenciler açısından yetersiz görülmektedir.

Tablo 3.6. Türkiye’de Arapça ile eğitim faaliyetleri yapan üniversiteleri tercih etmeyi düşünüyorum

	Resmî Okul		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	15	12.4	19	24.1
Katılıyorum	22	18.2	23	29.1
Kararsızım	25	20.7	14	17.7
Katılmıyorum	42	34.7	11	13.9
Kesinlikle katılmıyorum	17	14.0	12	15.2
Toplam	121	100.0	79	100.0

Ankete katılan öğrencilerin "Türkiye’de Arapça ile eğitim faaliyetleri yapan üniversiteleri tercih etmeyi düşünüyorum" ifadesine verdikleri cevaplar şu şekildedir. Resmî okullardaki öğrencilerden %30,6'sı soruya katılırken katılmayan öğrencilerin oran %48,7'dir. Ayrıca öğrencilerden %20,7'si "kararsızım" seçeneğine katılmaktadır.

GEM'e gelindiğinde bu oranın daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Arapça eğitimi tercih etmeyi düşünüyorum diyenler %53,2 ile en yüksek oranı yansıtmaktadır. Ancak katılmayanların oranı %29,1'dir ve "kararsızım" diyenlerin oranı ise %17,7'dir.

Bu durumda öğrencilerin genel olarak yarısına yakın eğitimi Arapça olarak devam etme tercihi; Türkçeyi yeterince hâkim olamayışı ve karşılaştıkları istikrarsızlık sorunlarının büyük bir rolü olduğunu düşünülmektedir. Diğer yandan öğrencilerin bir kısmı da Türkçeyi tercih etmişlerdir. Öğrencilerin Türkiye'de kalma tercihlerini de kısmen yansıtmaktadır.

Tablo 3.7. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen Türkçe öğretmenleri Arapça bilmediğinden performansları yetersizdir

Geçici Eğitim Merkezi	N	%
Kesinlikle katılıyorum	12	15.2
Katılıyorum	17	21.5
Kararsızım	17	21.5
Katılmıyorum	22	27.8
Kesinlikle katılmıyorum	11	13.9
Toplam	79	100.0

Eğitim sürecinin öğrenci ile birlikte bir diğer etkileyicisi öğretmendir. Öğretmenin öğrencileri okula kazandırma sürecinde aktif rolü vardır. Bu durumu ölçmek için öğretmenin performansı öğrencilere sorulmuştur. Duruma istatistik açısından bakıldığında, GEM'deki öğrencilere "*görevlendiren Türkçe öğretmenlerinin performanslarının yetersizdir.*" sorusu sorulduğunda öğrencilerin %36,7'si yetersiz bulurken yeterli diyenlerin oranı %41,7'dir. Tablodan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin neredeyse yarısına yakın öğretmenin performansı yeterli bulunmuştur. Ayrıca bir bölümü de öğretmenlerin performansını yeterli görmemektedir. Bunun iki nedeni olduğu düşünülmektedir. Birincisi, PİCTES projesi kapsamında görevlendirilen Türk öğretmenlerin daha önce yabancı öğrencilerle çalışma deneyimine sahip olmamasıdır. İkincisi ise GEM'deki teknolojik imkanların kısıtlı olmasından dolayı öğretmenlerin performansının da bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenmesidir.

Tablo 3.8. Türkiye’de görev alan Suriye uyruklu öğretmenlerin performansları yeterlidir

Geçici Eğitim Merkezi	N	%
Kesinlikle katılıyorum	27	34.2
Katılıyorum	32	40.5
Kararsızım	11	13.9
Katılmıyorum	7	8.9
Kesinlikle katılmıyorum	2	2.5
Toplam	79	100.0

GEM'den ankete katılan öğrencilere Suriyeli öğretmenlerin performans yeterlilikleri ile ilgili sorulan sorulara (Tablo 3.8) verdikleri cevaplar incelendiğinde bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

GEM’lerde okuyan öğrenciler görev alan Suriye uyruklu öğretmenlerin performanslarını yeterli bulanların "*kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum*" toplamda oranları %74,7’dir. Yetersiz olarak değerlendirenler ise toplamda sadece %11,4’tür. Verilen cevaplara göre GEM’de eğitim gören öğrencilerin Suriyeli öğretmenlerin performanslarını yeterli bulduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bu sonuç, Suriyeli öğrencilerin eğitiminde Suriyeli öğretmenlerin hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.9. Türkçe bilmediğimden dolayı okulda öğretmenler benimle fazla ilgilenmiyor

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	9	7.4	17	21.5
Katılıyorum	16	13.2	10	12.7
Kararsızım	13	10.7	5	6.3
Katılmıyorum	34	28.1	25	31.6
Kesinlikle katılmıyorum	49	40.5	22	27.8
Toplam	121	100.0	79	100.0

Bilindiği üzere öğrencilerin başarıyla yeni bir eğitim sistemine dâhil olma sürecinde öğretmenin tavrının ve üslubunun önemli bir faktör olduğu yadsınamaz bir

gerçekliktir. Bu doğrultuda “*Türkçe bilmediğimden dolayı öğretmenler benimle fazla ilgilenmiyor*” sorusu sorulduğunda Tablo (3.9.) Resmî okullardaki öğrencilerin %20,6'sı öğretmenleri ilgisiz görürken %68,6'sı öğretmenler ilgili görmektedir.

GEM'deki öğrencilerin cevapları değerlendirildiğinde yine öğrencilerin %59,4'tü “*katılmıyorum*” ve “*kesinlikle katılmıyorum*” seçeneklerini işaretlemişken öğrencilerin %34,2'si “*kesinlikle katılıyorum*” ve “*katılıyorum*” seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Görüldüğü gibi öğrenciler çoğunlukla öğretmenlerin duyarlı ve ilgili olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca öğrenciler akademik dile hakim olmayınca onlara fazla vakit ayırmak güçtür ve öğretmenin öğrenciyi derse katması da zorlaşmaktadır. Bu nedenlerden dolayı öğrenciler bir kısmı öğretmenlerin fazla ilgilenmediklerine ilişkin yargıya katılma nedeni olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.10. Okulun teknolojik imkanlarını yeterli buluyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	23	19.0	8	10.1
Katılıyorum	54	44.6	10	12.7
Kararsızım	11	9.1	10	12.7
Katılmıyorum	22	18.2	21	26.6
Kesinlikle katılmıyorum	11	9.1	30	38.0
Toplam	121	100.0	79	100.0

Eğitimde teknolojiyi kullanmak eğitimin verimliliğini artırmaktadır. Bu noktadan hareketle öğrencilerin bulundukları okulun teknolojik imkânlarının yeterli olup olmadığı sorulduğunda (Tablo 3.10) resmî okullardan ankete katılan öğrenciler %63,6'sı teknolojik imkanların yeterli bulurken GEM'deki öğrencilerin sadece % 22,8'i teknolojik imkanların yeterli bulmuştur.

Görüldüğü gibi öğrenciler resmî okullarda çoğunlukla teknolojik imkânları yeterli bulmaktadır. GEM'de eğitim gören öğrencilerin yarısından fazlası ise teknolojik imkânların yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu veri, kamu desteğinin resmî okullarda etkisinin görülmesi açısından önemlidir. Ayrıca geçici nitelikte olan GEM'lerin hızlı bir şekilde kurulmaları da muhtemelen buralara yönelik teknolojik yatırımların sınırlı düzeyde kalmasına yol açmıştır.

Tablo 3.11. Okulun fiziksel imkânlarından memnunun

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	29	24.0	14	17.7
Katılıyorum	69	57.0	36	45.6
Kararsızım	5	4.1	5	6.3
Katılmıyorum	14	11.6	6	7.6
Kesinlikle katılmıyorum	4	3.3	18	22.8
Toplam	121	100.0	79	100.0

Ankete katılan öğrencilerin okuduğu okulun fiziksel imkânlarından memnun olup olmadıklarının ölçülmesini hedefleyen bir soru sorulmuştur. Bu doğrultuda öğrencilere ait verilerin yer aldığı Tablo (3.11) incelendiğinde; resmî okullardaki öğrencilerin %24'ü "*kesinlikle katılıyorum*" seçeneğini işaretlemişken, öğrencilerin %57'si ise en yüksek oran ile "*katılıyorum*" seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca, "*kesinlikle katılmıyorum*" seçeneğini işaretleyen öğrenciler %3,3 ile en düşük oranı yansıtmaktadır.

GEM'lerde ise öğrencilerin %45,6'sı "*kesinlikle katılıyorum*" seçeneğini, %17,7'si ise "*katılıyorum*" seçeneğini işaretlemiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin okul imkânlarından çoğunlukla memnun olduğunu göstermektedir. Fiziki koşulların öğrencileri tatmin edici düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.12. Türkiye’de kalacağım sürenin belirsiz olmasından dolayı (Avrupa’ya gitme ya da Suriye’ye geri dönme ihtimali) eğitimime fazla önem vermiyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	21	17.4	8	10.1
Katılıyorum	30	24.8	21	26.6
Kararsızım	24	19.8	14	17.7
Katılmıyorum	22	18.2	16	20.3
Kesinlikle katılmıyorum	24	19.8	20	25.3
Toplam	121	100.0	79	100.0

Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü geçici olduğu için bu durumun öğrencilerin eğitime olumsuz bir şekilde etkisinin olup olmadığına ilişkin soru ve bunlara verilen cevaplar göstermektedir ki (Tablo 3.12) resmî okullar ve GEM’deki öğrenciler tarafından verilen cevaplar neredeyse eşit bir dağılım göstermektedir. Resmî

okullardaki öğrencilerin %44,2'si soruya katılırken GEM'den soruya katılan öğrencilerin oranı ise %36,7'dir. Verilere göre öğrencilerin yarısına yakını Türkiye'de kalıcı olacaklarının belirsizliği ve geçici statüde bulunmalarının eğitimlerine olumsuz bir etki yaptığını düşünmektedir. 2019 yılında Kara tarafından yapılan araştırma bizim araştırmamız ile örtüşmektedir. Kara'ya göre, Türkiye'ye sığınan Suriyeliler kimi zaman Türkiye'de yeni bir yaşam kurmayı çalışırken kimi de Türkiye'yi bir köprü olarak kullanıp üçüncü bir ülkeye yerleşinceye kadar Türkiye'de geçici olarak kalacakları için çocukların eğitimi veliler tarafından da ihmal edilmektedir (Kara,2019, s. 239)

Tablo 3.13. Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili yapılan değişiklikler daha olumlu yöne gitmektedir

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	21	17.4	25	31.6
Katılıyorum	51	42.1	35	44.3
Kararsızım	21	17.4	10	12.7
Katılmıyorum	13	10.7	4	5.1
Kesinlikle katılmıyorum	15	12.4	5	6.3
Toplam	121	100.0	79	100.0

Resmî okullarda bu soruya katılan öğrencilerin oranı %59,5 iken katılmayan öğrencilerin oranı %23,1'dir. GEM’de soruya katılan öğrencilerin oranı %75,9, katılmayan öğrencilerin oranı ise %11,4’tür.

Anlaşıldığı üzere öğrencilerin değişiklikleri faydalı ve olumlu yönde olduğu ifadelerine katılma nedeni; bir yandan çocukların eğitimi geçici bir durumda düzenlemeler ile daha standart ve kalıcı bir statüye getirilmiştir. Öte yandan MEB tarafından Suriyeli çocukların eğitime yönelik izlenen düzenlemeler Açık öğretim diplomasını alma hakkı. Daha önemlisi, Suriyeli çocukların MEB'e bağlı olan okullara tabii tutulduğunda çocukların topluma izoleye engel olduğunu söylemek mümkündür.

2- Entegrasyon

Bu bölümde öğrencilerin sosyal hayatlarında yaşadıkları ilişki kurma ve dışlanma sorunları incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin yakın bir arkadaş olup olmama durumları ve yaş uyumsuzluğundan dolayı yaşadıkları sınıf uyumu da ele alınmıştır.

Son olarak öğrencilerin boş zamanlarını en fazla nasıl değerlendikleri de entegrasyon konusu çerçevesinde incelenmiştir.

Tablo 3.14. Öğrencilerin Suriyeliler dışında yakın bir arkadaşı olup olmadığı durumunun incelenmesi

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Yok	32	26.4	25	31.6
Var	89	73.6	54	68.4
Toplam	121	100.0	79	100.0

Öğrencilerin topluma entegre olma ve Suriyeli olmayan akranlarıyla sosyal ilişki kurma durumlarını anlamak için katılımcı öğrencilere Suriyeliler dışında yakın bir arkadaşlarının olup olmadığı sorulduğunda GEM’de okuyan öğrenciler içerisinde var diyenlerin oranı %68,2 iken resmî okulda okuyanlar bu oran %73,6’ya çıkmaktadır. Suriyeliler dışında arkadaşı olmayanların oranı ise resmî okullarda %26,4 iken GEM’deki öğrencilerde bu oran %31,6’dır. Genel olarak bakıldığında resmî okullardaki öğrencilerin Suriyeliler dışında da yakın arkadaşlar edinmesinde GEM’e göre daha iyi durumda oldukları söylenebilir. Bu oran aynı zamanda öğrencilerin, Suriyeli öğrenciler dışında Türkiyeli öğrencilerle de temasını arttıran bir ortamda bulunmalarının etkisini de göstermektedir.

Tablo 3.15. Boş zamanlarınızı en fazla nasıl değerlendiriyorsunuz

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Televizyon izliyorum	16	13.2	18	22.8
Arkadaşlarımla sinemaya gidiyorum	5	4.1	6	7.6
Kitap okuyorum	38	31.4	14	17.7
Spor yapıyorum	22	18.2	16	20.3
Sosyal medyada zaman harcıyorum	26	21.5	16	20.3
Diğer	14	11.6	9	11.4
Toplam	121	100.0	79	100.0

Katılımcıların boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini anlamaya yönelik sorulan soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde kitap okuyarak değerlendirenlerin oranlarının resmî okuldakilerde fazla olduğu görülmektedir. GEM

öğrencilerinde ise boş zaman değerlendirme etkinliği olarak televizyon izleme etkinliğini yoğun olarak görmekteyiz. Her iki okul türünde de eğitim gören öğrencilerin arkadaşları ile sinemaya gitme etkinliği en düşük düzeydedir. Öğrencilerin aile gelirleri göz önüne alındığında doğrudan gelir ile ilgili olan sinemaya gitme etkinliğinin düşük düzeyde olması daha anlaşılır bir durumdur. Çünkü ailesini aylık geliri 0-2 bin TL arasında olan hem GEM hem de resmî okuldaki öğrencilerin oranı ortalama %80'dir. Ağırlıklı olarak düşük gelire sahip ailelerin çocukları olan öğrencilerin para gerektiren bir boş zaman etkinliğini seçmemeleri anlaşılır bir durumdur.

Resmî okul ve GEM öğrencileri arasında en büyük fark aslında kitap okuma ve televizyon izleme konusunda görülmektedir. Kitap okuma konusunda resmî okul ve GEM öğrencileri arasındaki fark oransal olarak %13,7 ile en fazla okuyanlar resmî okula devam eden öğrencilerdir. Televizyon seyretme konusunda ise oransal olarak fark %9,6 olarak GEM'deki öğrenciler resmî okuldaki öğrencilere göre daha fazladır. Bunlar bir arada değerlendirildiğinde resmî okuldaki öğrencilerin kendilerini yetiştirme konusunda daha bilinçli hareket ettiklerini bu anlamda boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Tablo 3.16. Sınıfta yaş farkından dolayı arkadaşlarımla uyum sorunu yaşıyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	4	3.3	7	8.9
Katılıyorum	6	5.0	11	13.9
Kararsızım	8	6.6	3	3.8
Katılmıyorum	54	44.6	28	35.4
Kesinlikle katılmıyorum	49	40.5	30	38.0
Toplam	121	100.0	79	100.0

Ankete göre Suriyeli öğrencilerin bir kısmının Türkiye'ye göç ettikten sonra eğitimlerine ara verdikleri sonuçlara yansımıştır [Bk. Tablo-3.1]. Ara veren öğrencilerin eğitim sistemine yeniden geri döndükten sonra birtakım sorunlar yaşayabilecekleri düşünülmüş ve öğrencilerin yaş farkından dolayı yaşadıkları uyum sorunlarını tespit etmeye yönelik bir soru sorulmuştur (Tablo 3.16). Resmî okullarda yaş farkından dolayı “*uyum sorunu yaşıyorum*” diyenlerin oranı %8,3 iken soruya katılmayan öğrencilerin oranı ise yüzde 85,1'dir.

GEM'deki öğrencilerin durumuna bakıldığında ise öğrencilerin %22,8'i "*uyum sorunu yaşıyorum*" demişken %73,4'ü bu sorunu yaşamıyorum ifadesinde bulunmuştur.

Görüldüğü gibi öğrencilerin bir kısım yaş farkından dolayı kendi arkadaşlarıyla uyum sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Dahası, GEM'deki öğrencilerin resmî okuldaki öğrencilerine göre daha sorun yaşadıkları temel nedeni öğrencilerin bir kısmı sonradan eğitime katılırken çeşitli nedenlerden; dil ve yaş sorunları gibi GEM'i tercih etikleri düşünülmektedir. Daha önemlisi elimizde yaş farkı bulunan öğrencilerin sayısına ilişkin kesin rakamlar bulunmamaktadır. Ancak görünen ki, uyum sorunu yaşıyorum diyenler toplam öğrenciler içerisinde az görünseler bile yaş farkı bulunan grup kendi içinde değerlendirildiğinde bunların büyük kısmının sorun yaşadıkları tahmin edilebilir.

Tablo 3.17. Suriyeli olduğum için okulda öğrenciler tarafından dışlanıyorum

Resmî okullar	N	%
Kesinlikle katılıyorum	9	7.4
Katılıyorum	28	23.1
Kararsızım	16	13.2
Katılmıyorum	45	37.2
Kesinlikle katılmıyorum	23	19.0
Toplam	121	100.0

Resmî okullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin Suriyeli olmaları nedeniyle yerli öğrenciler tarafından dışlanıp dışlanmadığının tespitine yönelik anket sorusu incelendiğinde (Tablo 3.17); öğrencilerin %30,5'i kendisini dışlanmış hissederken, kendisi dışlanmamış hisseden öğrencilerden oranı %56,2'dir. Öğrencilerin farklı kültürden ve dilden gelmesi karşın öğrencilerin sadece dörtten birinin kendisi dışlanmış hissetmektedirler. Buna demektir ki öğrencilerin yerli öğrenciler tarafından kabul etmişlerdir diğer yandan öğrencilerin ilişki kurma esnasında dil sorununu aştıkları göstermektedir. Dışlanma ile ilgili öğrencilerin bir kısmı kendisi dışlanmış hissetmektedir. Bu duruma benzer bir sonuç, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Şengün, Öğretir ve Özçelik tarafından gerçekleştirilen "*Arap Baharının Savaş Çocukları: Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Sosyal Uyumlarının İncelenmesi*" adlı bir çalışmada resmî okullarda eğitim gören Suriyeli çocukların kendi akranlarından dışlanma, ötekileştirme gibi sorunların yaşadıkları ortaya konmuştur.

Tablo 3.18. Türkçem iyi olmadığından Türkçe konuşanlarla ilişki kuramıyorum

Resmî okullar	N	%
Kesinlikle katılıyorum	11	9.1
Katılıyorum	18	14.9
Kararsızım	6	5.0
Katılmıyorum	55	45.5
Kesinlikle katılmıyorum	31	25.6
Toplam	121	100.0

Resmî okullardan ankete katılan öğrencilerin okuldaki öğrenciler ile ilişki kurarken dil yetersizliğinin etki düzeyini ölçmek için öğrencilere yöneltilen “*Türkçem iyi olmadığından Türkçe konuşanlarla ilişki kuramıyorum*” sorusuna yanıt olarak öğrencilerin %24’tü ilişki kuramıyorum ifadesine katılmışken ancak büyük bir kısmı da %71,1’i sorun yaşamadıkları sonucuna varılmıştır. Görüldüğü gibi öğrencilerin sadece dörtte birinin dil probleminden dolayı Türkçe konuşan öğrencilerle ilişki kurmada sorun yaşamaktadır. Bu demektir ki resmi okullardaki öğrenciler arkadaşlık ilişkisi kurmasında dil sorunu aştıkları söylemek mümkündür.

3- Ekonomik Sorunlar

Çalışmanın bu kısmında, Suriyeli öğrencilere ekonomi içerikli sorular yöneltilmiştir. Bunlar; aile geliri, okula ulaşım masrafı, kırtasiye giderleri, giderleri karşılama oranları, iş bulabilme durumu ve öğrencinin Türkiye’de kalma durumunu ölçmeyi amaçlayan sorulardan oluşmaktadır. Ayrıca mezun olan Suriyeli öğrencilerin devlet tarafından yeteneklerine göre istihdamı ve mezun olduktan sonra iş bulma kaygısı gibi konular da değerlendirilmiştir.

Tablo 3.19. Çocukların ailelerinin gelir düzeyi

	Resmî Okul		GEM	
	N	%	N	%
0-1000 TL	49	40.5	38	48.1
1000-2000 TL	49	40.5	24	30.4
2000 – 3000 TL	18	14.9	9	11.4
3000 – 4000 TL	2	1.7	7	8.9
4000 TL üstü	3	2.5	1	1.3

Resmî okullarda okuyan öğrencilerin ailelerinin yaklaşık %80'nin aylık geliri asgari ücretin altındadır. Tablo (2.19) verilerine göre 2000-3000 TL civarında aylık ücret alan ailelerin oranı %14.9, 3000-4000 TL aylık ücret alanların oranı %1,7 ve 4000 TL üstü aylık ücret alanların oranı ise %2,5'tir. GEM'den Katılımcı öğrencilerin ailelerinin %78,5'inin aylık geliri 2000 TL altındayken 4000 TL üstü tutarında aylık bir ücret alanların ise %1,3'tür. Çalışmamıza teyit eden başka bir çalışma 2014 yılında Özkarslı tarafından yapılan araştırmada, Suriyelilerin karşılaştıkları önemli sorundan biri de iş bulma sorunudur. Suriyeliler 'in büyük kısmı kayıt dışı çalıştıkları için kesintili ve düşük ücret karşılığında çalışmak zorunda kalmaktadırlar (Özkarslı, 2014,s. 40).

Tablo 3.20. Okula ulaşım masrafını karşılamada zorluk yaşıyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	37	30.6	12	15.2
Katılıyorum	34	28.1	15	19.2
Kararsızım	7	5.8	4	5.1
Katılmıyorum	29	24.0	28	35.4
Kesinlikle katılmıyorum	14	11.6	20	25.3
Toplam	121	100.0	79	100.0

Tablo incelendiğinde resmî okullardan ankete katılan öğrencilerin %30,6'sı “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermiş, “katılıyorum” cevabını veren öğrenci oranı %28,1'dir. GEM'den ankete katılan öğrencilerin verdikleri ifadelere bakıldığında

öğrencilerin %15,2'si "*kesinlikle katılıyorum*" seçeneğini işaretlemişken "*katılıyorum*" seçeneğini işaretleyenlerin oranı %19,2'dir. Ancak diğer açıdan bakıldığında öğrencilerin %35,4'ü "*katılmıyorum*", %25,3'ü ise "*kesinlikle katılmıyorum*" cevabını vermişlerdir. Resmî okullarda eğitim gören öğrencilerin GEM'deki öğrencilere kıyasla daha fazla sorun yaşadıkları görülmektedir. Fakat öğrencilerin çoğunluğunun okula ulaşım masraflarını karşılama hususunda sorun yaşadıklarını söylememiz mümkündür. Öğrencilerin düşük gelir düzeyinden ailelerden olması ve öğrencilerin yaşadığı ev ile okulu arasındaki mesafenin uzak olması bu durumun nedenleri arasında sayılabilir.

Tablo 3.21. Okulun araç gereç (kırtasiye) ücretlerini karşılamada sorun yaşıyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	21	17.4	10	12.7
Katılıyorum	46	38.0	17	21.5
Kararsızım	9	7.4	5	6.3
Katılmıyorum	31	25.6	31	39.2
Kesinlikle katılmıyorum	14	11.6	16	20.3
Toplam	121	100.0	79	100.0

Resmî okullardaki olan öğrencilerin çoğunlukla "*kırtasiye*" giderlerini karşılamada sorun yaşadıkları görülmektedir. Öğrenciler %55,4'ü gibi yüksek bir oran ile "*katılıyorum*" cevabını verirken, "*katılmıyorum*" cevabını veren öğrencilerin yüzdelik oranı 37,2'dir.

GEM'e gelindiğinde ise soruya "*kesinlikle katılıyorum*" ve "*katılıyorum*" diyenlerin oranı %34,2'dir. Ancak öğrencilerden "*katılmıyorum*" ve "*kesinlikle katılmıyorum*" diyenlerin oranı %59,5'tir.

Öğrencilerin kırtasiye masraflarının karşılanmasında resmî okullar ve GEM arasında farklılıklar vardır. Resmî okullardaki öğrenciler bu masraflar açısından dezavantajlı durumdadırlar. Bunun de temel nedeni resmî okullarda eğitime devam eden öğrencilerin kırtasiye masrafları kendi öz kaynaklarına dayanmakta ve hiçbir kurum tarafından karşılanmamaktadır. GEM'de eğitim gören öğrencilerin kırtasiye masrafları ise MEB tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 3.22. Türkiye’de Suriye uyruklu vatandaşların mezun olduktan sonra yetenek ve ilgilerine göre istihdamını yeterli görüyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	5	4.1	12	15.2
Katılıyorum	35	28.9	20	25.3
Kararsızım	53	43.8	23	29.1
Katılmıyorum	23	19.0	18	22.8
Kesinlikle katılmıyorum	5	4.1	6	7.6
Toplam	121	100.0	79	100.0

Türkiye’de yaşayan Suriyeli öğrencilerin mezun olduktan sonra devlet tarafından istihdamlarının yeterli olup olmadığını sorduğumuzda,

Resmî okullarda okuyan öğrenciler %43,8 "*kararsızım*" cevabını verirken diğer yandan öğrencilerin % 23,1’i katılmadıklarını görmüştür

GEM’e gelindiğinde ise öğrencilerin neredeyse yarısına yakını %29,1’i “*kararsız*” cevabını verirken öğrencilerin %30,5’i olumsuz bir cevap verdiklerini görülmektedir. Anlaşıldığı üzere Suriye vatandaşlarına yönelik izlenen ekonomik politikaları olmamasından dolayı öğrencilerin büyük bir kısmı istihdamı yetersiz gördüğü sonucuna varılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin ailelerin düşük geliri ve öte yanda istihdam yetersizliği öğrencilerin eğitime motivasyonunu da olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür.

Tablo 3.23. Mezun olduktan sonra iş bulma / işe yerleşme kaygısı taşıyorum

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	19	15.7	24	30.4
Katılıyorum	51	42.1	35	44.3
Kararsızım	22	18.2	8	10.1
Katılmıyorum	21	17.4	8	10.1
Kesinlikle katılmıyorum	8	6.6	4	5.1
Toplam	121	100.0	79	100.0

Ankete katılım sağlayan öğrencilere “*mezun olduktan sonra iş bulma/işe yerleşme kaygısı taşıyorum*” ifadesi sorulduğunda Tablo 3.23, resmî okullardaki öğrencilerin yüzde 15,7’si “*kesinlikle katılıyorum*” seçeneğini işaretlemişken, “*katılıyorum*” diyenlerin oranı %42,1’dir.

GEM’deki öğrencilerin taşıdıkları kaygılara bakıldığında, öğrencilerin %30,4’tü “kesinlikle katılıyorum ve %44,3’ü “*katılıyorum*” demiştir. GEM’deki her dört öğrenciden üçünün mezuniyet sonrasına ilişkin iş bulma kaygısı taşıdığı ortaya çıkmıştır. “*Kesinlikle katılmıyorum*” seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise %5,1 ile en düşük seviyededir. Sonuç olarak, öğrencilerin genel olarak, okudukları okul türlerinden (Resmi ve GEM) bağımsız olarak kaygı taşıdıkları görülmektedir. GEM’de öğrenciler resmi okullarda öğrencilere kıyaslandığında daha fazla kaygı taşımaktadır. Araştırmada tespit edilen hususların; istikrarsızlık, dil ve istihdam yetersizliği gibi öğrencilerin iş bulma kaygısını arttırdığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.24. Mezun olduktan sonra Türkiye’de sürekli bir iş bulursam Türkiye’de kalmayı tercih ederim

	Resmî Okullar		GEM	
	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	35	28.9	30	38.0
Katılıyorum	36	29.8	32	40.5
Kararsızım	28	23.1	10	12.7
Katılmıyorum	15	12.4	2	2.5
Kesinlikle katılmıyorum	7	5.8	5	6.3
Toplam	121	100.0	79	100.0

Bu soruda ankete katılan öğrencilerin Türkiye’de devamlı bir iş bulduklarında Türkiye’de kalmayı tercih edip etmeyecekleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo (3.24) Resmî okullardan ankete katılan öğrencilerin yarısından fazla yani %57,8’i katılırken bu soruya katılmayan öğrencilerin oranı %18,8 ve kararsız kalan öğrencilerin oranı ise %23,1’dir.

GEM'deki öğrencilerin durumları incelendiğinde yine öğrencilerin büyük bir bölümü %78,5'i soruya katılmışken katılmayanların oranlarının %8,8 ile en düşük seviyede olduğu yansıtılmışlardır.

Sonuç olarak, öğrencilerin çalışma durumu ile kalma durumu arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. 2019 yılında Arı tarafından da yapılmış olduğu bir araştırmada Suriyelilerin yaşadıkları iş bulma sorununun Türkiye'de kalma durumunu da etkilenmiştir. Çalışmaya katılan Suriyelilerin bir kısmı “*Eğer Türkiye’de geçimimi sağlayacak bir iş bulursam Türkiye’de kalma tercihim ederim*” sonuçlarına varıldığında. (Arı, 2019,s. 45-52). Araştırmamızın sonuçları ile örtüşmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitim herkesin doğal bir hakkıdır. Çünkü eğitim insan onurunu, haklarını korur. Eğitim herhangi bir ırka, dine, inanca ya da bir gruba münhasır değildir. Ebeveynlerin kendi çocuklarının alacağı eğitim türü, kendi inançlarına, dinine ve kültürüne aykırı olmamalıdır (Rona, 2006,s. 20). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 26. maddesinin 1. Fıkrasında eğitim bir hak olarak ifade edilmektedir. Buna göre ilk ve temel eğitim herkese ücretsizdir, ilköğretim zorunludur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile de eğitim hakkı korunmaktadır. Anayasanın 42. Maddesine göre; “kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” Aynı zamanda Türkiye’de bulunan yabancıların eğitim haklarına ilişkin düzenlemelerde yapılmıştır. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 28. Maddesi ile eğitim hakkı Türkiye’de bulunan yabancılara geniş ve kapsamlı bir şekilde tanınmıştır.

Bu genel çerçeveye içerisinde Türkiye’de 2011 yılından bu yana Türkiye’ye sığınan Suriyeli çocukların eğitimi için kısa ve uzun vadeli eğitim politikaları uygulanmaktadır. Ancak çeşitli sebeplerle Suriyeli çocukların eğitimine ilişkin uygulanan eğitim politikaları ile hedeflenen amaçlara ulaşılamamaktadır.

Bu çalışma kapsamında Türkiye’de bulunan Suriyeli çocukların eğitiminde hedeflere ulaşmayı engelleyen nedenlerin neler olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Alan çalışması sonucunda dil öğrenimi, ekonomik durum ve sosyal entegrasyonun eğitim ile ilişkisine bakılmıştır. Alandan elde eden veriler birçok yönden daha önce yapılan

çalışmalarda ortaya konan veriler ile örtüşmektedir. Ayrıca bu çalışmanın özgün yönü GEM’de ve karma (Suriyeli çocukların okuduğu) resmi okullarda okuyan Suriyeli öğrencilerin dil, ekonomik durum ve entegrasyon konusunda karşılaştırmasının yapılmasıdır.

Alan çalışması Batman ilinde lise düzeyinde eğitim alan Suriyeli öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 200 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılardan 122’si %61’i kadın 109’u %39’u erkektir. Resmi okullarda eğitim alan katılımcıların sayısı 121 ve GEM’den okuyan ise 79 katılımcı bulunmaktadır.

Eğitimin ilk aşamasını dil eğitimi oluşturmaktadır. Ayrıca dil eğitimi hem eğitim hem de sosyal entegrasyonda ilk sırada yer almaktadır. Araştırmada dil öğreniminde yaşanan sıkıntıların, öğrencilerin sosyal, ekonomik ve en önemlisi eğitim başarılarının üzerinde etki eden temel bir faktör olduğu dikkat çekmekte ve öğrencilerin toplumsal yaşama uyum, bireyler arası ilişki ve bu ilişkinin güçlendirilmesi için önemli olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin genel olarak dil konusunda yaşadığı güçlükler, eğitim performanslarını, akademik başarılarını, öğretmenlerle ilişki kurmalarını, dersleri takip edebilmelerini ve dolayısıyla bir bütün olarak okul başarılarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler dil öğrenimi konusunda hem GEM hem resmi okullardaki öğrenciler sorun yaşamaktadırlar. Ancak GEM’deki öğrencilerin resmî okullarda eğitim gören öğrencilerden daha fazla sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu, Türkiyeli öğrenciler ile birlikte eğitim gören Suriyeli öğrencilerin dil öğrenme konusunda daha başarılı olduklarını göstermektedir.

Dil öğrenme konusunda dikkat çeken bir diğer konu ise Türkiye’de kalıcı olmakla ilgilidir. Türkiye’de geçici olduklarını düşünen öğrenciler Arapça eğitim yapan üniversiteleri tercih etmeyi düşünmektedir. Bu düşünce öğrencilerin Türkçeyi öğrenmeleri önündeki bir engeldir.

Çalışma kapsamında öğretmenlerin öğrencilerin eğitim hayatında önemli bir aktör olduğundan hareketle öğrencilerin Suriyeli ve Türkiyeli öğretmenlerin performanslarını nasıl değerlendirdiğine bakılmıştır.

GEM'deki öğrencilerin önemli bir kısmı (%74,7'si) Suriyeli öğretmenlerin performansını yeterli görürken, öğrencilerin yarısına yakını (%41,7) Türk öğretmenlerin performansını yeterli görmüştür. Ayrıca öğrenciler öğretmenlerinin duyarlı ve ilgili olup olmadıklarına ilişkin soruya da olumlu yanıt vermişlerdir.

Ancak öğrencilerin akademik dil problemi ve GEM'deki teknolojik imkânların yetersizliği öğretmenlerin performansını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Yine öğretmenlerin yabancı öğrencilerle ilgili deneyimlerinin eksik olması da öğretmenlerin performansını olumsuz etkileyen önemli nedenlerden birisidir.

Eğitim sürecinde uygulanan eğitim müfredatı hayati bir öneme sahiptir. Bu sebeple öğrencilere okulda verilen müfredatın yeterliliğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre olumsuz bir tablo ortaya çıkmıştır. GEM'deki öğrencilerin %58,2'si ve resmî okullardaki öğrencilerin %28,1'i uygulanan eğitim müfredatını yetersiz bulmaktadırlar.

Öğrencilerin okudukları eğitim kurumunun teknolojik açıdan yeterli olup olmadığı ve öğrencilerin teknolojik araçlara ulaşım imkânlarına sahip olup olmadığı sorulmuştur. Resmî okullardaki öğrencilerin çoğunluğu (%81'i) teknolojik araçların yeterli seviyede olduğunu ve bu durumdan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın GEM'de ise farklı bir durum söz konusudur. Resmi okulların birer devlet kurumu olması, diğer bir deyişle resmi okullar için kamu kaynaklarının etkili şekilde kullanılması bu farklılığın ana sebebidir. GEM'lerin bu açıdan yeterli teknolojik imkâna sahip olmadığı gözlemlenmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer konu Suriyeli öğrencilerin sosyal entegrasyonudur. Çalışmada sosyal entegrasyon için dilin önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Çünkü dil Suriyeli öğrencilerin eğitim için önemli olduğu kadar toplum ile kaynaşması ve sosyal yaşama uyum sağlaması açısından da önemli bir etkidir. Aynı şekilde öğrencilerin sosyal entegrasyon sürecinde okullar önemli bir etkileşim alanıdır. Okullar sadece eğitim yeri gibi bakmak sığ bir yaklaşımdır. Çünkü okullar eğitim yanında ve daha büyük bir eğitimin parçası olarak çocukların yeni bir kültüre ve sosyal

hayata uyum sağlamasına yardımcı olan elverişli bir mekân olma özelliğini de taşımaktadır.

Bu bağlamda araştırma kapsamında öğrencilerin arkadaşlık durumlarına bakılmıştır. Suriyeliler dışında yakın arkadaşları olan öğrencilerin resmî okullarda ve GEM'de benzer oranları sahip oldukları ve yarısından fazlasının Suriyeliler dışında yakın arkadaşı olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin boş zamanlarının da değerlendirilmiştir. GEM'de okuyan öğrenciler boş zamanlarını daha çok televizyon izleyerek, diğer resmi okullarda okuyan öğrenciler ise kitap okuyarak geçirdiklerini beyan etmiştir.

Çalışmada Suriyeli öğrencilerin okullarda akranları ile ilişkileri de sorulmuştur. Kendi akranları ile ilişki kurmada zorluk veya dışlanma sorununu konusunda oranın düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Sadece düşük bir oranda öğrenci kendilerini dışlanmış hissettiklerini bildirmiştir. Sorun yaşadıklarını belirtenler ise sorunun dil eksikliğinden kaynaklandığını düşünmüştür.

Türkiye gelen Suriyeli çocukların bir kısmının eğitimi ara verdikleri sonucuna varılmıştır ve bu öğrencilerin yeniden eğitime kazandırılmaları yaş uyumsuzluğundan dolayı kendi sınıf arkadaşlarıyla uyum sorunu yaşadıkları dile getirilmiştir. Yaştan kaynaklı sorun yaşanan öğrencilerin resmi okullarda yüzdelik oranı 8,3 iken GEM'deki bu oran 22,8'dir. Eğitime ara veren öğrencilerin yine eğitime entegre olma da güç olacağını söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında Suriyeli öğrencilerin ekonomik durumlarına da bakılmıştır. Öğrencilerin eğitimini etkileyen unsurlardan birisi olarak ekonomik durumlarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Katılımcıların ailelerinin yüzde 80'inin aylık geliri asgari ücretin altındadır. Suriyelilerin ailelerinin düşük gelire sahip olmaları öğrencilerin bir kısmının okul çağında çalışmasına neden olmaktadır.

Öğrencilerin ekonomik durumunun değerlendirilmesi okula ulaşım ve kırtasiye ihtiyaçları açısından değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ulaşım ve

kırtasiye masraflarının karşılanması açısından resmî okullar ve GEM farklılık göstermektedir. Resmî okullardaki öğrenciler bu masraflar açısından dezavantajlı durumdadırlar. Ulaşım ve kırtasiye masraflarını karşılamak için kendi öz kaynaklarını kullanmakta ve bu anlamda daha fazla ekonomik sorunla karşılaşmaktadırlar.

Katılımcıların mezun olduktan sonra iş bulma konusundaki kaygılarına bakıldığında GEM'deki öğrenciler daha fazla olmakla birlikte öğrenciler önemli oranda iş bulma konusunda kaygılıdır. Bu kaygı Türkiye'de kalma tercihlerini de etkilemektedir. Genel olarak, öğrencilerin dil yetersizliği, Suriyelilere yönelik uzun vadeli ekonomik politikalarındaki belirsizlikler ve eğitim hayatı ile ilişkili olarak iş bulma endişelerini arttırmaktadır. Özellikle GEM'de okuyan öğrencilerin resmî okullarda okuyan öğrencilere göre daha fazla endişe taşıdıkları görülmektedir. Çünkü istihdam ile Türkiye'de kalma arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de devamlı bir işe yerleşmesi durumunda Türkiye'de kalma ihtimallerinin veya Türkiye'de kalma isteklerinin yüksek olduğu gözlenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında çözüme yönelik olarak aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- 1- Bulundukları ülkenin dilinin öğrenilmesi eğitim, entegrasyon ve ekonomik durum ile ilişkisinden dolayı öğrencilerin dile hakim olmaları öncelikli olarak halledilmesi gereken bir sorundur. Bundan dolayı öncelikle dile hâkim olmayan öğrencilerin dil seviyesi tespit edilmeli ve onlara okullar ya da halk eğitim merkezleri bünyesinde Türkçe kursları açılmalıdır.
- 2- Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmesinde etkili olacak teknolojik imkânlar sağlanmalıdır.
- 3- GEM'lerde öğrencilere verilen dil öğrenmelerine yönelik ders kitaplarında diğer derslere ait konuları da içermelidir. Örneğin, Türkçe kitapları Fen bilimleri kitaplarına ait konuları da içermelidir.
- 4- Suriyeli öğrencilere ders veren deneyimsiz öğretmenlere öncesinde hizmet içi eğitim verilebilir.

- 5- Suriyeli öğrencilere yönelik olarak eğitim müfredatı dil ve sosyal entegrasyon konusunda öğrencilerin ihtiyaçları da gözetilerek yeniden yapılandırılmalıdır.
- 6- Eğitime ara veren ve performansı düşük olan Suriyeli öğrenciler mesleki eğitim okullarına yönlendirilebilir.
- 7- Suriyeli öğrencilerin okula ulaşım sorunun aşılması için öğrenciler okullara ev adreslerine göre yerleştirilebilir.
- 8- Suriyeli çocukların iş bulma açısından yaşadıkları kaygıyı giderebilmek için mezun olduktan sonra yetenek ve becerilerine göre istihdam edilebilmelerine yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- 9- Resmî okullardaki Suriyeli öğrenciler de ulaşım ve kırtasiye masraflarının giderilmesi için PİCTES projesi kapsamına alınmalıdır.
- 10- Suriyeli öğrencilerin eğitim kapasitelerinin geliştirilmesinde öğrencinin ailesi ile okul arasında işbirliği organize edilmeli.
- 11- Suriyeli öğrencilerin yanı sıra öğrencilerin aileleri için de eğitim ve sosyal faaliyetleri düzenlenmelidir.
- 12- Öğrencilerin kalıcılık konusunda şüphelerinin giderilmesi eğitimdeki başarılarını ve beraberinde sosyal entegrasyonlarını da olumlu yönde etkileyecektir. Bu bakımdan Türkiye'de kalmak isteyen Suriye vatandaşlarının oturma durumu ile ilgili 1967 Ek Protokolünden faydalanarak Geçici Koruma Kimliği yerine daimi bir oturma izni verilmelidir.
- 13- Suriyeli öğrencilerin eğitimlerini sekteye uğratan çalışma nedenleri araştırılmalı ve çalışan çocukların ailelerine yeteneklerine göre iş imkânı sağlanmalıdır. Ayrıca çocuk işçiliğinin önlenmesine ilişkin etkin önlemler alınarak çalıştıran iş sahiplerine yönelik etkili yaptırımlar uygulanmalıdır.
- 14- Ekonomik durumun eğitimi olumsuz etkilemesinin önüne kısmen de olsa geçebilmek için aynı zamanda eğitim konusunda teşvik edici bir unsur olarak Suriyeli öğrencilere bursluluk sınavına giriş hakkı verilebilir ve başarılı olan Suriyeli öğrencilere burs desteği sağlanabilir.
- 15- Suriyeli öğrencilerin kendi toplulukları içinde kalmaları ve Suriyelilerin kapalı bir toplum haline gelmesi engellenebildiği oranda sosyal entegrasyon sağlanabilir. Bunun için eğitim, ekonomi, entegrasyon bütünlüklü

politikalar olarak bir arada ele alınmalıdır. Suriyeli öğrencilerin toplumla bütünleşmesi amacıyla iş hayatına girişi ve sosyalleşmesine dair politikalar üretilmelidir. Örneğin bu konuyla ilgili olarak sosyal faaliyetler (spor, gezi, sinema vb. gibi) organize edilebilir.

16- Akademik performansı düşük olan Suriyeli öğrencilere ek kursları açılabilir.

Sonuç olarak Suriyeli öğrencilerin eğitim performansının yükselmesi, yerel topluma uyumun sağlanması, akranlarıyla arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi ve yeteneklerinin gelişmesinde dil çok önemli bir etkidir. Dil eğitim performansını etkilediği eğitimle birlikte sosyal entegrasyonu da sağlayan önemli bir araçtır. Eğitimin Suriyeli öğrencilerin performansını açığa çıkaracak şekilde planlanması, ekonomik ve sosyal entegrasyonu da içerecek şekilde bütünlüklü olarak ele alınması eğitim konusunda daha iyi sonuçlara ulaşmayı sağlayacaktır

KAYNAKLAR

- Aybay,R. (2006 Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, *Türkiye Barolar Birliği*, sayı,113, ss.1-22
- TC Resmi Gazete, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 11 Nisan 2013.
- Efe, İ, (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar, *SETA 57, SETA,İstanbul*, ss.7-77.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, Sayı, 153. ss. 7-77.
- Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Ankara: *HUGU 72,Ankara*,s.15.
- T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). Geçici Koruma [online]. Ankara.,Web: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713[Erişim Tarihi: 20 Aralık 2018].
- Ağır,O ve Sezik, M . (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları . *Birey ve Toplum, Cilt 5*, ss. 95-123.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri. *ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, ss. 114-140.
- Oztüranlı, B ve Ergüven, N.S. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, ss. 1007-1061.
- Parlak,B ve Şahin,A,U. (2015). Türkiye İltica ve Göç Mevzuatının Coğrafi Kısıtlama Uygulaması Yönünden Analizi. *TESAM Akademi Dergisi*, ss. 65-79.
- Şen, E. (2019). Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Hukuki Statüsü[online]. Hukuki Haber, <https://www.hukukihaber.net/turkiyede-bulunan-suriyelilerin-hukuki-statusu-makale,6377.html> [Erişim Tarihi: 2 Şubat 2020].
- Ekşi,N. (2016). Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psikososyal Destek Çalışmaları Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı. Ankara: *TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,Ankara*,ss.19-29.
- Soyer, C. (2016). Sivil Toplum Destek Vakfı [online], Sivil Toplum Destek Vakfı, <http://siviltoplumdestek.org/uzman-gorusu/suriyelilerin-turkiyede-yasadiklari-sorunlara-genel-bir-bakis/> [Erişim Tarihi: 14 Aralık 2018].
- 3RP. (2018). Total Persons of Concern [online]<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> [Erişim Tarihi: 28 Aralık 2018].
- Türk, G. D. (2016). Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı, 25, ss.145-157.
- Uludağ, E. (2018), Suriye Örneği Üzerinden Türkiye ile Kritik Aktörlerin Göç Politikalarına Karşılaştırmalı Bir Bakış [online],*TÜRKSAM,Türkiye*,

<https://turksam.org/turkiye-ile-kritik-aktorlerin-goc-politikalarina-karsilastirmali-bir-bakis-suriye-ornegi> [Erişim Tarihi:5 Nisan 2020].

AFAD, (2011), Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarına Yardımlarımız Kesintisiz Olarak Devam Ediyor [online], <https://www.afad.gov.tr/tr/3123/Suriye-Arap-Cumhuriyeti-Vatandaslarina-Yardimlarimiz-Kesintisiz-Olarak-Devam-Ediyor> [Erişim Tarihi: 3 temmuz 2019].

UNHCR, (2018), Four Million Refugee Children Go Without Schooling [online],<https://www.unhcr.org/news/latest/2018/8/5b86342b4/four-million-refugee-children-schooling-unhcr-report.html> [Erişim Tarihi 20 Aralık 2019].

Dünya Bülteni, (2012), Dinçer: Oyunun Kuralı Değişmemeli [online], <https://www.dunyabulteni.net/egitim/dincer-oyunun-kurali-degismemeli-h221066.html> [Erişim Tarihi: 20 Aralık 2019].

UNİCEF, (2015), Curriculum, Accreditation and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, *UNİCEF, Türkiye*, ss.40-53.

Kirişci, K. (2014), Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality, *Brookings, Washington*.

Seydi,A.R. (2014),Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediğı Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi SDU Faculty of Arts and Sciences Sosyal Bilimler Dergisi*, S.31. ss.267-305.

AFAD, (2013), Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları, *Afad, Ankara* ss. 14-55.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Yabancı Uyruklu Öğrenciler, 16.08.2010.

Dinçer vd, (2013), Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye Sonu Gelmeyen Misafirlik, *Brookings Enstitüsü &Uluslararası Stratejik Araştırmalar KURUMU, USAK, Türkiye*.

UNİCEF, (2015), Türkiye'deki Suriyeli çocuklar [online], Türkiye, http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Turkiyedeki%20Suriyeli%20Çocuklar_Bilgi%20Notu%20Kasim%202015.pdf [Erişim Tarihi: 3 Temmuz 2019].

T.C. Resmi Gazetesi, 2014, 4 Nisan 2014.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2014), Yabancılarla Yönelik Eğitim – Öğretim Hizmetleri[online],<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>[Erişim Tarihi: 19 Aralık 2019].

Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi. *Ankara*.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2015). 2015–2019 Stratejik Planı [online], Ankara,
http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf [Erişim Tarihi: 18 Aralık 2019].

Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. Ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 37. ss. 76-110.

Bulut, S., Soysal, Ö. K. ve Gülçiçek, D. (2018), Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 7/2. Ss. 1210-1238.

UNİCEF, (2014), Suriye Krizi Aylık İnsani Durum Raporu, *Türkiye, UNİCEF* [online],
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Suriye%20Krizi%20Aylık%20İnsani%20Durum%20Raporu%2016%20AĞUSTOS%20-%202015%20EYLÜL%202014.pdf>
 [Erişim Tarihi: 19 Aralık 2019].

Hürriyet, (2014), Suriyeli Öğrencilere "Tek Tuşla" Ulaşılabilecek [online],
<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/suriyeli-ogrencilere-tek-tusla-ulasilacak-27593775> [Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2019].

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016 Türkiye Göç Raporu, *GİGM 40, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Ankara.*

Kızıl, Ö. ve Dönmez, D. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi, *International Journal of Education Technology and Scientific*, S. 4. Ss. 207-239.

European Commission, (2018), Türkiye'deki Mülteciler İçin AB Mali Yardım Programı [online], <https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2018-03/FRIT%20Factsheet%20TR%20version.pdf> [Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2019].

Avrupa Birliği Komisyonu, (2016), Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı: AB 70,000 Suriyeli Mülteci Çocuğun Eğitimine Yatırım Yapıyor[online], Brüksel,
<https://www.avrupa.info.tr/tr/news/turkiyedeki-multeciler-icin-mali-yardim-programi-ab-70000-suriyeli-multeci-cocugun-egitimine> [Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2019].

T. T. K. B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2015), Suriyeli ve Iraklı Öğrencilerin Denklik İşlemleri [online],
https://bodrum.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/21093518_suryelveiraklirencilerin_denkliklemler.pdf [Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2019].

T. T. K. B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2016), Suriye, Irak ve Libya Uyraklı Öğrencilerinin Denklik İşlemleri[online],
https://reyhanli.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_02/21113456_suriye_Yrak.pdf
 [Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2019].

Haberler.Com, (2013), Suriye ve Mısırlı Öğrencilere Türkiye'de Okuma İmkânı [online], <https://www.haberler.com/yok-baskani-misir-ve-suriye-deki-ogrencilere-5145153-haberi> [Erişim Tarihi: 7 Mart 2019].

T24, (2013), YÖK, Suriye'den Sonra Mısırlı Öğrencilere de Kapılarını Açtı [online], <https://t24.com.tr/haber/yok-suriyeden-sonra-misirli-ogrencilere-kapilarini-acti,241209> [Erişim Tarihi: 3 Haziran 2019].

Aktekin, S. (2017). *Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin EL Kitabı*. Ankara: MEB.

Yavuz,Ö . ve Mızrak ,S ., (2016), Acil Durumlarda Okul Çağındaki Çocukların Eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Göç Dergisi*, Cilt: 3. S.2. ss. 175-199.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı , (2016), Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı[online], <https://hbogm.meb.gov.tr/www/goc-ve-acil-durum-egitim-daire-baskanligi/icerik/497> [Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2016), Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi[online] <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/> [Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2016), Daire Başkanlığı [online], https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_05/18020117_gocveacildurumegitim_db.pdf [Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2016), Geçici Eğitim Merkezi Lise yeterlilik ve Denklik Sınavı (GEMLYDS) Başuru ve Uygulama e-klavuzu [online],https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2017/02/gemlyds_turkish.pdf [Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2019), Suriyeli Çocukların Eğitimi İçin Yol Haritası Belirlendi [online], <https://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-yol-haritasi-belirlendi/haber/11750/tr> [Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2018), Suriyeli Çocukların Eğitimi İçin AB İLE Yeni İş Birliği[online],<http://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-ab-ile-yeni-is-birligi/haber/17688/tr>[Erişim Tarihi: 7 Ağustos 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2019), T. C. Milli Eğitim Bakanlığı MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı [online],https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/06145652_04-Mart2019_internetsunu.pdf [Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2019].

Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, Milli Eğitim Temel Kanunu, Resmi Gazete, 24.06.1973, Tertip 5, Cilt 12.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2019), Oryantasyon Eğitimi Başladı[online], <https://pictes.meb.gov.tr/www/oryantasyon-egitimi-basladi/icerik/58> [Erişim Tarihi: 29 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2018), Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri [online], https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018_Ynternet_BYlteni.pdf [Erişim Tarihi: 3 Aralık 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2017), Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü 2016/2017 Suriyeli Öğretmenlere Yönelik Eğitim Faaliyetleri [online],

http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/24140220_Suriyeli_YYretmenlerv_BroYYr.pdf [Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2017), Mülteci Çocuklara şartlı Eğitim Yardımı [online], <https://www.meb.gov.tr/multeci-cocuklara-sartli-egitim-yardimi/haber/13820/tr> [Erişim Tarihi: 29 Temmuz 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2018), Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Telafi Eğitimi Çerçeve Öğretim Programı [online], <http://pictes.meb.gov.tr/izleme/Uploads/telafi/Turkce.pdf> [Erişim Tarihi: 2 Ağustos 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2018), Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) Alan Araştırması Eğitimi Gerçekleştirildi [online], <https://hbogm.meb.gov.tr/www/hizlandirilmis-egitim-programi-hep-alan-arastirmasi-egitimi-gerceklestirildi/icerik/785> [Erişim Tarihi: 2 Ağustos 2019].

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2018), Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri [online], https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/30113716_30-04-2018_Ynternet_BYlteni.pdf [Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2019].

UNİCEF. (2017). Türkiye – UNICEF Ülke İşbirliği Programı 2016-2020. Ankara: UNİCEF.

Öğretir, A. D. , Şengün, G. Ve Özçelik, S. (2018). Arap Baharının Savaş Çocukların: Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Sosyal Uyumlarının İncelenmesi. *Yeni Güvenlik Ekosistemi ve Çok Taraflı Bedeli* s, 71 ss. 49-75. [https://tasam.org/Files/Icerik/File/İGK3_kit_\(4\)_pdf_2b38360f-4a3c-4f6f-952f-cc5e56673430.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/İGK3_kit_(4)_pdf_2b38360f-4a3c-4f6f-952f-cc5e56673430.pdf) [Erişim Tarihi: 1 Nisan 2020].

Tüysüzer, B.Ş. ve kara, S. B. K. (2017). Sığınmacı Öğrencilerin Eğitimi Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Yönetici Öğretmen ve Veli Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, ss. 236-250.

Özkarslı, F. (2014) .Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği), Arttuclu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Mardin.

Öztürk, F. Z. (2018), Mülteci Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim Hizmetinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 52-79.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2018), [online], Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri. Hayat Boyu Öğrenme https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018_Ynternet_BYlteni.pdf [Erişim Tarihi: 03 Ekim 2019].

TC Resmi Gazete, 1982, 11 Eylül, s. 13.

Arı, V. (2019). Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Mevcut Durumları ve Yaşadığı Sorunlar: Batman Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul
Yeni Yüzyıl Üniversitesi.

EKLER

Batman'daki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma

Bu anket Batman Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programında yürütülen “Türkiye’de Suriyeli Mültecilere Yönelik Eğitim Politikası ve Etkileri: Batman Örneği ” konulu yüksek lisans tezi için uygulanmaktadır. Anket gönüllü olarak katılmak isteyenler tarafından cevaplandırılacaktır. Verilen bilgiler gizli kalacak ve kimse ile paylaşılmayacaktır. Veriler sadece tez kapsamında kullanılacaktır. Cevap vermek istemediğiniz soruyu boş bırakabilirsiniz.

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

İmad Şerif

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

1- Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2- Yaş grubunuz:

() 14-15 yaş () 16 – 17 yaş () 18 yaş ve üzeri

3- Türkiye’de eğitiminiz nereden başladınız.

()Geçici Eğitim Merkezi ()Resmi Okul

4- Kaç yıldır Türkiye’desiniz?

() 1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7 ve üzeri yıl

5- Türkiye’de kaç yıldır okul okuyorsunuz?

() 1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7 ve üzeri yıl

6- Kaçınıcı sınıftasınız?

() 9. sınıf () 10. sınıf () 11. sınıf () 12. sınıf

7- **Annenizin eğitim seviyesi nedir?**

() Okuryazar değil. () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise mezunu () üniversite ve üstü

8- **Babanızın eğitim seviyesi nedir?**

() Okuryazar değil. () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise mezunu () Üniversite ve üstü

9- **Ailenizin aylık toplam geliri.**

() 0-1000 TL () 1000-2000 TL () 2000 - 3000 TL () 3000-4000 TL () 4000 TL üstü

10- **Suriyeliler dışında yakın arkadaşınız var mı?**

() Yok () Var

11- **Okul dışında bir işte çalışıyor musunuz?**

() Çalışıyorum () Çalışmıyorum () İş arıyorum.

12- **Boş zamanlarınızı en fazla nasıl değerlendiriyorsunuz.**

() Televizyon izliyorum. () Arkadaşlarımla sinemaya gidiyorum. () Kitap okuyorum. () Spor yapıyorum. () Sosyal medyada zaman harcıyorum. () Diğer.....

13- **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından öğrencilere verilen destekten faydalaniyor musunuz?**

() Evet () Hayır

14- **Zorlandığınız dersleri zorluk derecesine göre kutucuklara yazınız.**

() Biyoloji () Tarih () Türkçe () Matematik () Coğrafya () Yabancı dil () Arapça () Kimya () Fizik () Diğer.....

II. BÖLÜM

Aşağıdaki ifadelerde kendinize en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

15- **Yeni bir alfabeye alışmakta zorlanıyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

16- **Türkçeyi iyi bilmediğim için okul derslerini anlamakta zorlanıyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

17- **Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen kitapların içeriği yetersizdir.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

18- **Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendiren Türkçe öğretmenleri Arapça bilmediğinden performansları yetersizdir.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

19- **Türkiye’de görev alan Suriye uyruklu öğretmenlerin performansları yeterlidir.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

20- **Okulun araç gereç (kırtasiye) ücretlerini karşılamada sorun yaşıyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

21- **Okula ulaşım masrafını karşılamada zorluk yaşıyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

22- **Türkiye'nin Suriye uyruklu vatandaşlara eğitim için ayırdığı ödenekleri yeterli görüyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

23- **Okulun teknolojik imkanlarını yeterli buluyorum.**

() Katılıyorum. () Kesinlikle katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

24- **Okulun fiziksel imkânlarından memnunum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

25- **Türkiye'de kalacağım sürenin belirsiz olmasından dolayı (Avrupa'ya gitme ya da Suriye'ye geri dönme ihtimali) eğitimime fazla önem vermiyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

26- **Türkiye'de Arapça ile eğitim faaliyetleri yapan üniversiteleri tercih etmeyi düşünüyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

27- **Mezun olduktan sonra iş bulma / işe yerleşme kaygısı taşıyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

28- **Türkiye'de Suriye uyruklu vatandaşların mezun olduktan sonra yetenek ve ilgilerine göre istihdamını yeterli görüyorum.**

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

29- Mezun olduktan sonra Türkiye’de sürekli bir iş bulursam Türkiye’de kalmaya tercih ederim.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

30- Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili yapılan değişiklikler daha olumlu yöne gitmektedir.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

31- Türkçe bilmediğimden dolayı okulda öğretmenler benimle fazla ilgilenmiyor.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

32- Sınıfta yaş farkından dolayı arkadaşlarımla uyum sorunu yaşıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

Batman'daki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma

Bu anket Batman Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programında yürütülen “Türkiye’de Suriyeli Mültecilere Yönelik Eğitim Politikası ve Etkileri: Batman Örneği ” konulu yüksek lisans tezi için uygulanmaktadır. Anket gönüllü olarak katılmak isteyenler tarafından cevaplandırılacaktır. Verilen bilgiler gizli kalacak ve kimse ile paylaşılmayacaktır. Veriler sadece tez kapsamında kullanılacaktır. Cevap vermek istemediğiniz soruyu boş bırakabilirsiniz.

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

İmad Şerif

Yüksek Lisans Öğrencisi

III. BÖLÜM

1- Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2- Yaş grubunuz:

() 14-15 yaş () 16 – 17 yaş () 18 yaş ve üzeri

3- Türkiye’de eğitiminiz nereden başladınız.

()Geçici Eğitim Merkezi ()Resmi Okul

4- Kaç yıldır Türkiye’desiniz?

() 1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7 ve üzeri yıl

5- Türkiye’de kaç yıldır okul okuyorsunuz?

() 1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7 ve üzeri yıl

6- Kaçıncı sınıftasınız?

() 9. sınıf () 10. sınıf () 11. sınıf () 12. sınıf

7- Annenizin eğitim seviyesi nedir?

() Okuryazar değil. () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise mezunu () üniversite ve üstü

8- Babanızın eğitim seviyesi nedir?

() Okuryazar değil. () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise mezunu () Üniversite ve üstü

9- Ailenizin aylık toplam geliri.

() 0-1000 TL () 1000-2000 TL () 2000 - 3000 TL () 3000-4000 TL () 4000 TL üstü

10- Suriyeliler dışında yakın arkadaşınız var mı?

() Yok () Var

11- Okul dışında bir işte çalışıyor musunuz?

() Çalışıyorum () Çalışmıyorum () İş arıyorum.

12- Boş zamanlarınızı en fazla nasıl değerlendiriyorsunuz.

() Televizyon izliyorum. () Arkadaşlarımla sinemaya gidiyorum. () Kitap okuyorum. () Spor yapıyorum. () Sosyal medyada zaman harcıyorum. () Diğer.....

13- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından öğrencilere verilen destekten faydalaniyor musunuz?

() Evet () Hayır

14- Zorlandığınız dersleri zorluk derecesine göre kutucuklara yazınız.

() Biyoloji () Tarih () Türkçe () Matematik () Coğrafya () Yabancı dil () Arapça () Kimya () Fizik () Diğer.....

IV. BÖLÜM

Aşağıdaki ifadelerde kendinize en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

15- Yeni bir alfabeye alışmakta zorlanıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

16- Türkçeyi iyi bilmediğim için okul derslerini anlamakta zorlanıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

17- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen kitapların içeriği yetersizdir.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

18- Okulun araç gereç (kırtasiye) ücretlerini karşılamada sorun yaşıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

19- Okula ulaşım masrafını karşılamada zorluk yaşıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

20- Türkiye'nin Suriye uyruklu vatandaşlara eğitim için ayırdığı ödenekleri yeterli görüyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

21- Okulun teknolojik imkanlarını yeterli buluyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. () Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

22- Okulun fiziksel imkânlarından memnunum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

23- Türkiye’de kalacağım sürenin belirsiz olmasından dolayı (Avrupa’ya gitme ya da Suriye’ye geri dönme ihtimali) eğitimime fazla önem vermiyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

24- Türkiye’de Arapça ile eğitim faaliyetleri yapan üniversiteleri tercih etmeyi düşünüyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

25- Mezun olduktan sonra iş bulma / işe yerleşme kaygısı taşıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

26- Türkiye’de Suriye uyruklu vatandaşların mezun olduktan sonra yetenek ve ilgilerine göre istihdamını yeterli görüyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

27- Mezun olduktan sonra Türkiye’de sürekli bir iş bulursam Türkiye’de kalmaya tercih ederim.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

28- Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili yapılan değişiklikler daha olumlu yöne gitmektedir.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

29- Türkçem iyi olmadığından Türkçe konuşanlarla ilişki kuramıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

30- Türkçe bilmediğimden dolayı okulda öğretmenler benimle fazla ilgilenmiyor.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

31- Suriyeli olduğum için okulda öğrenciler tarafından dışlanıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

32- Sınıfta yaş farkından dolayı arkadaşlarımla uyum sorunu yaşıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum. () katılıyorum. () Kararsızım. ()
Katılmıyorum. () Kesinlikle katılmıyorum.

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 40456018-480.99-E.9766822
Konu : Uygulama İzni

17.05.2019

VALİLİK MAKAMINA

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans öğrencisi İmad ŞERİF'in tez çalışması kapsamında il merkezindeki liselerde okuyan öğrencilere yönelik ;

"Türkiye'de Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikaları Etkileri: Batman Örneği" adlı çalışmaya ait kurum yazısı ve anket formu ekte sunulmuştur.

Söz konusu anket formu verilerinin, sadece bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılması, öğrenci kişisel bilgilerinin verilmemesi ve eğitim-öğretimi aksatmaması koşuluyla eğitim kurumlarımızda anket formlarının uygulanması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur'larınıza arz ederim.

Mehmet Naci ŞEMDİNOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
17.05.2019

Mahmut KURTARAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı ile Aynıdır
20.05.2019

Tahir KARDAŞ
V.H.K.

Gap Mah.2502 sk. no :10
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: sinavhizmetleri@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Murat KILINÇ V.H.K.İ
Tel: (0 488) 280 72 25
Faks: (0 488) 213 30 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinde, **0cc6-578d-3d63-8bd8-a08c** kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEŞMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı ve soyadı: İmad Şerif

Uyruğu: Suriyeli

Doğum yeri: Suriye 02/07/1987

Telefon: 05456340641

e- mail: imadserif1987@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme yılı
Lisans	Halep Üniversitesi Suriye Halep	2011

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl : 2016-2017 **Kurum:** Türkiye'deki (Geçici Eğitim Merkezi). **Görev:** Danışman ve rehber öğretmeni

suriyeli çocuklar

ORIJINALLIK RAPORU

% 18	% 13	% 4	% 15
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	% 1
2	www.turansam.org İnternet Kaynağı	% 1
3	readgur.com İnternet Kaynağı	% 1
4	Submitted to Anadolu University Öğrenci Ödevi	% 1
5	Submitted to Marmara University Öğrenci Ödevi	% 1
6	www.ebs.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
7	Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 1
8	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
9	Submitted to The Scientific & Technological	<% 1

